

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
 Pe jumătate an . . . 14— "
 Pe 3 luni . . . 7— "
 Pe o lună . . . 2 40 "

Numărul poporal:
 Pe un an . . . 4— Cor.
 Pe jumătate an . . . 2— "
 Pentru România și
 America . . . 10— franci.
 Numărul de zi pentru Ro-
 mânia și străinătate pe an
 40 franci.

ROMÂNUL

REDACTIA
 și ADMINISTRATIA:
 Strada Bathányi Nrul 2.
 INSERTIUNILE
 se primesc la adminis-
 trație.
 Mulțămite publice și Loc
 deschis costă șirul 20 filerl.
 Manuscriptele nu se în-
 napoiază.
 Telefon pentru oraș, co-
 mitat și interurban Nr. 730.

Convocător

Subscriși prin aceasta convocăm

adunare poporală

pentru discutarea chestiei

votului universal

și pentru a protesta contra

proiectelor militare

prezentate în Cameră.

Adunarea se va ține în Orăștie
 la 25 Iunie n. (a doua Duminecă după
 Rusalii).

Orăștie, la 7 Iunie n. 1911.

Din încredințarea mai multora:

Dr. Aurel Vlad
 Dr. Ioan Margita
 Dr. Romul Boca
 Ioan I. Lăpădatu
 Nicolau Vlăd
 Dr. Silviu Moldovan
 Dr. Enea Papiu
 Vasile Domșa
 Dr. Tr. Frențiu
 Ioan Moța
 Sim. Coroian iun.

Națiunea și Dinastia

Spiritul lui Deák a început să planeze din nou asupra Ungariei. Și testamentul lui Bánffy își aduce aminte de dânsul. Dar cum? — acesta este un lucru ce merită să fie adâncit mai cu dinadinsul.

Pretinde Bánffy că știa dela însuși Deák, cumcă înțelegerea dela 67 n'a fost în concepția lui, definitivă; el înțelesese să facă ceva provizoriu, împărțind puterile între dinastie și națiunea maghiară, rămânând „să se vadă mai târziu care din cele două puteri va fi mai tare și va putea să asigure mai bine viitorul statului ungar“...

Poate că înțelegerea dela 67, dacă n'a fost definitivă în concepția lui Deák, n'o fi fost definitivă nici în concepția dinastiei... Interesul istoric însă cade acum pe al doilea plan, față de ceea ce mărturisiri ca acestea și alte simptome din vremea din urmă vin să ne desvăluie despre intenții și acțiuni actuale.

Bánffy și-a adus aminte cam târziu de Deák, fie că acesta și-a privit opera ca temeinică, fie că și-a privit-o ca provizorie. E numai un sfat care vine de peste groapă politicianilor unguri; a acestora este acțiunea.

În acțiunea aceasta, întru cât are la baza ei principiul „păcii cu dinastia“, poartă cu adevărat toate urmele unui provizoriu. Zice, ce e drept, mult citatul testament: — „Maghiarii au absolută nevoie de dinastia habsburgică, pentru că

nici un popor nu este atât de izolat ca poporul maghiar; fără înrudiri de rasă peste graniță, fără teritorii exclusiv naționale, fără o desăvârșită închegare socială, poporul acesta nu-și poate vedea sprijinul temeinic decât în dinastie; cearta continuă dintre națiune și tron, o va duce la prăbușire definitivă“... — Foarte frumos; păcat numai că politicienii maghiari își aduc aminte numai în chip intermitent de toate aceste adevăruri, și numai unii din ei, fiindcă sunt și de aceia cari nu vor să le recunoască cu nici un preț, sau cel puțin, ceea ce în practică e tot atâta, nu vor cu nici un preț să tragă consecințele firești și inexorabile din ele.

Printre cei cari au ajuns astăzi la conducerea afacerilor publice în Ungaria, sunt unii cari au pus înainte același raționament, ca pentru pacea cu dinastia, și pentru pacea cu naționalitățile, și îndeosebi cu Românii; două popoare izolate în mijlocul mărilor, sau între mărire, slavă și germană, avizate unul la altul în lupta pentru existență, etc. — Minunate și acestea toate!... Durere, este și aicea un însă.

Legătura dintre aceste două tendințe și acțiuni: pacea cu dinastia și pacea cu naționalitățile, este evidentă. Ce fel însă? — Este la mijloc temerea că fără cea din urmă nu va fi posibilă cea dintâi, — și atunci, întocmai după cum cea dintâi se urmărește ca un provizorat, tot astfel cea din urmă se urmărește ca un... simulacru.

Altfel decât concetățenii noștri maghiari, am fost și suntem, noi Românii, dinastici. Acest dinasticism al nostru a

Le Miracle de Saint Sébastien

— Câteva impresii —

de I. Garcia de Ruarez *

(Reproducerea absolut interzisă)

Așadar totuși s'a întâmplat — D'Annunzio a învins. Teatrul Chatelet a răsunat de aplauduri frenetice — și înzadar ar scrie împotriva succesului malițioșii dela „Frankfurter Zeitung“ ori dela „Berlin-r Tageblatt“ — d'Annunzio „il Ilustro“ — poetul cel mai mare al Italianilor, după Dante — d'Annunzio a învins.

*

Era o seară frapantă. În teatru, în Lojer: Victor și Paul Marqueritte povestiau iritați Antoine — directorul clasic — zimbea ironic, căci nu se încredea în succes.

— Cum poate avea succes o dramă. a unui martir, în care nu se întâmplă nimica, unde nu este subiect dramatic? Nu este acțiune...

Și malițioșii dela „Temps“ și dela „Figaro“, clericali mai în urmă, zimbeau mulțumiți:

— Autorul „Fetei lui Iorio“ va cădea iarăș.

*

*) José G. de R., un distins poet spaniol intim al lui d'Annunzio. A scris anume pentru „Românul“ impresiile sale. Traducerea din franțuzește e datorită d-lui Emil Isac. (Nota Red)

Intrăm în teatru. În teatru: public distins. În o loje apare Debussy — autorul muzicii. E foarte nervos. Nu-și află locul. D'Annunzio nu apare. E ascuns în cabinetul directorului, unde povestește cu mine. Imi spune duios:

— Ce crezi Garcia, vom învinge? Ce crezi, ărașii își cunosc rolul? Nu va fi prea monoton corul?

Și eu n'am cuvinte de încurajare. Privesc la d'Annunzio. E îmbrăcat în frac. În butonieră roseta „Legiunei de onoare“. Pe deget are un inel vechiu. E inelul unui fost împărat persian.

— Talisman, talisman, Garcia — spune nervos d'Annunzio.

*

S'a început... Se aude în cabinet muzica congenială a lui Debussy. d'Annunzio ascultă atent. Să joacă cu o floare. Are un buchet în mână. I-l-a trimis „Fallières, prezidentul republicii franceze“. Și d'Annunzio smulge trandafirul din buchet. Se așează la masă și bea un pahar de șampană. Moët Chandon... Pe fața lui extremul extaz al fricei... Fumează o țigară „Oberlieutenant Manoli“. Deodată apare, secretarul:

— Monsiur d'Annunzio, publicul vă cheamă. Pe fața lui fugă un zimbet. Se ridică de pe fotoliu. Cu pași energici iese.

*

Când a eșit la rampă, parisienii aclamează cu fienzie:

— Vive d'Annunzio. Vive le grand! Vive Gabriele!

Și d'Annunzio face ternene. Iși apleacă capul, cu un gest elegant, ca de împărat — ese. Dar publicul îl cheamă iarăș. Apare de nou.

*

Astfel a decurs...

Publicul l-a chemat de trei, de cinci și de douăzeci de ori. — d'Annunzio apărea la rampă. Mulțumește și dispore.

Și când se sfârșește piesa, în cabinet apar ca lăcustele ziaristii. În fruntea lor vine bătrânul Octave Mirbeau. Cu multă sinceritate strânge amândouă mâinile lui d'Annunzio:

— Cher illustre Maître — ai fost grandios. D'Annunzio răspunde încet:

— Nu mi-a plăcut corul.

— Debussy — Paul Acker, criticul dela Femina — a fost fenomenal. — Raoul Pugno, marele artist îngână mereu:

— A fost splendid. Splendid.

Un redactor dela Matin cere câteva cuvinte, să-i scrie d'Annunzio:

— Imposibil! — Răspunde maestrul.

*

În sfârșit pe la 1 oră după miezul nopții, urcăm în un automobil. În automobil, d'Annunzio zice enervat:

— Măine toată lumea va ceti de căderea mea. Căci Germanii se îngrijesc ca să falsifice referatele. Dar nu-mi pasă.

Tăcere mare.

fost adesea incomod, și poate să fie și astăzi, Maghiarilor. Iată adevăruri și experiențe, cari nu trebuiesc pierdute din vedere, când avem să judecăm unele fenomene ale vieții noastre politice contemporane.

Mult le-ar veni la socoteală, căci spre mare sprijin le-ar veni politicianilor cari urmăresc un nou provizoriu cu dinastia, să ne poată rupe și pe noi spre o asemenea acțiune; din fericire, n'au putut să rupă decât fărâșături neînsemnate din puternicul bloc de granit al poporului nostru.

Aceste fărâșături se agită, vorbesc, manifestează, — dar nici odată nu vor înșela pe nimeni, nici odată nu vor produce impresia, pentru care au fost angajați, că de acuma s'a isprăvit, naționalitățile sunt perfect împăcate și mulțumite cu noul regim, — și singura dorință ce le-a mai rămas, este să se poată contopi în sânul partidelor politice maghiare.

Nu, — asemenea glasuri izolate nu fac decât să descopere și mai mult jocul celor ce și le-au tocmit în speranța tocmai ca să și-l ascundă, — și în acelaș timp pun într'o evidență și mai vie marele contrast în care se găesc cu adevăratele sentimente ale masei întregi a poporului, în numele căruia cu sfruntare pretind a vorbi.

În teorie, firește că în afară de alianța naturală față de primejdia slavismului, ar mai fi și ideea aceasta de strânsă legătură și leală atitudine față de dinastie, care ne-ar mai putea uni, pe noi și pe concetățenii noștri maghiari. Ne-ar putea... Dar în ce condiții? Despre aceasta n'are să hotărască Mangra.

Câtă vreme acele condiții nu există, zadarnice sunt și sbuciumările viilor și sfaturile morților. Se va încheia o nouă stare de provizorat cu distanța? — nu știm. Dar chestiunea naționalităților n'a făcut nici un pas înainte spre rezolvirea ei definitivă.

Presă română și datoriile ei

— Din prilejul conferinței dlui N. Iorga, dela Teatrul Național din Craiova —

Nu de mult s'a mai scris în acest ziar ceva despre presa românească și în deosebi de cea din Regat.

Articolul era inspirat de atitudinea presei din România față de cazul d-lui A. C. Cuza. Din cuprinsul articolului reieșea, că ziarele românești din Ungaria și Transilvania nu pot rămâne nepăsătoare față de aceste stări de lucruri, ci au datoria ca alături de orice glas cinstit românesc, să infiereze, la orice pas, purtarea acelor ziare românești, cari sub mască „independentă“ ori a gazetei de informație, servesc în România interese evrești. Dar nu numai atâta. Aceste gazete sunt canalul de scurgere al tuturor ideilor dăunătoare moravurilor și credinței noastre, și servesc străinătatea, pe față ori pe ascuns cu știri și informații menite să compromită bunul nume al țării și al tuturor bărbaților patrioți.

În acel articol se făcea apel la altă presă, la alți ziariști, cari, din vina lor ori a patronilor, servesc partide politice, lucrează de atâtea ori în potriva adevărului, în potriva intereselor românești, alături de o presă jidovească și jidovită.

Duminecă seara d. Iorga a ținut la Teatrul Național din Craiova o conferință despre *presa română și datoriile ei*. D-sa muncește pentru scoaterea unui ziar de dimineață, cultural și de informație cu caracter moralizator și românesc. Ziarul e vorba să apară la 1 Ianuarie 1912 în București. Spre acest sfârșit a ținut la Craiova prima sa conferință cu plată. Ziarul se va încheia, dar nu din acțiuni ori din anumite fonduri, ci dintr-o muncă, care-și aduce roadele imediate contribuind la formarea unei conștiințe românești luminate. Ambițioși, poate, de o întreprindere atât de frumoasă și de grea, cei ce trăiesc în preajma d-lui Iorga au întreprins o altă operă. *O casă culturală*, pentru ținerea

cursurilor de vară, a conferențelor și serbărilor de tot felul, pe cari le-ar aranja Liga sau orice inițiativă românească.

Spre acest scop s'au dat și se dau serbări pentru formarea unui fond. S'a și început cumpărarea cărămidilor... Se vând foi pe care stă tipărit: „*O cărămidă pentru casa culturală din Vălenii de munte*“ — și fiecare cărămidă costă 10 bani. Și — cine știe — poate cercetătorii cursurilor de vară vor găsi anul viitor un loca propriu la Vălenii...

Conferința dela Craiova, care pune temeliiile celei dintâi opere, a fost cea mai luminoasă oglindă a presei din România (în deosebi a celei jidovești și de informație) și un rechizitoriu al acestei prese totodată.

Publicul pe care l-a încăput sala teatrului din Craiova, a fost prea puțin pentru această instructivă și edificatoare conferință. Cu pătrunderea sa rară, și-ar trebui să adaog — cu vocea răgușită după două zile de activitate... în serviciul Ligei, face o spirituală caracterizare a presei românești de informație, distingând cu precizie nota fiecărui ziar — cu o specială atențiune pentru „*Dimineața*“, ziar de informație, relativ bine redactat, dar tendințe... scris românește pentru alții

Analizează spiritul presei străine și dă nota particulară a presei engleze, germane, franceze, italiene, austriace... Aceasta din urmă se deosebește cât de cât de cea germană.

Presă apuseană se ridică mult deasupra presei românești prin materialul ei mai bogat, mai variat și mai instructiv, ea este de multe-ori o enciclopedie, din care fiecare își poate scoate ce-i trebuie. Nivelul ei moral, într'un cuvânt, în cele mai multe privințe, stă mult deasupra nivelului ziaristicii române.

Celice însă deosebește în bine presa românească de cea apuseană, e lipsa completă a ziarului comercial. Lipsește ziarul bancherului, ori al consorțiului de bancheri. Lipsește ziarul de casă, ori ziarul, care pentru bani să exploateze, în profitul celor ce plătesc, anumite evenimente, anu-

Deodată tresare, ca din un somn și zice întristat:

— Am uitat buchetul! Ce păcat. — Știi îmi plac florile albe. Imi aduc aminte de Villa Celesthe din Firenze...

Acolo trăește cineva.

*

A fost o mare învingere a noastră, a Latinilor învingerea lui d'Annunzio. — *Le Miracle de Saint Sebastien* apare în curând în carte. Atunci toți ne vom putea înduioșa de drama acestui martir, care moare atât de frumos.

Maiu, 1911.

Umor nemțesc cules din cărți vechi

Dintr'o carte din 1522:

Un om și-a luat odată o nevastă și nevasta l-a cinstit cu un pruncușor după ale patru săptămâni dintâi. Și a plecat omul la Nürnberg și a cumpărat o căruță întreagă de leagăne.

Când s'a întors acasă cu cumpărătura, l-au întrebat vecinii, că ce are de gând să facă cu atât amar de leagăne. „O, prietini mei scumpi“, le-a răspuns el, „de-o fi nevastă-mea atât de mănoasă ca acum, la început, abea o să mă ajung într'un an cu cumpărătura mea!“

Tot de acolo.

Odată mergea călare un popă peste câmpuri și s'a apropiat o cerșitoare de el și s'a rugat să-i dea, pentru numele lui Dumnezeu, o băn-

cuță. Da popa: „nu, că-i prea mult“. A zis femeia: „Dă-mi atunci un bănuț“. A zis popa: „Nu“. A zis femeia: „Dă-mi dacă nu binecuvântarea“. S'a învoit popa să facă semnul crucii. „Să nu faci una ca asta“, a strigat femeia, „că de-ar fi fost vrednică binecuvântarea sfinției tale un fir-firie, n'ai fi dat-o“. Și s'a cam mai dus femeia noastră.

Dintr'o carte din 1559.

Un om împrumutase altuia 50 de fiorini, da i-a uitat înfățișarea omului cu pricina, că nu ținea, bietul, minte fețele oamenilor. Asta l-a pus pe gânduri și s'a pus să spună povestea și nevastă-si. Ea era deșteaptă, cum sunt toate muierile și a știut să nimerească și aici cuiu 'n cap. „Dute“, i-a zis ea, „du-te în fiecare dimineață prin oraș și de ți-a pofți vre-un prietin ori cunoscut bună-ziuă, răspunde-i așa: „Mulțam frumos, da bani scripitori mi-ar prinde mai bine“.

„Așa o să fac“, a zis omul și s'a dus la drum îndată, în dimineața următoare.

Fiecare credea, că glumește omul cu vorbele sale, până ce a dat și de tovarășul, căruia i-a împrumutat ăi 50 de fiorini. „Asta-i bătaie de joc“, a zis acesta; „cine mă agrăiește așa de bădăran și-mi aduce aminte de banii împrumutați, să meargă 'n plata domnului, că nu vreau să-i fiu cu nimica dator“ — și i-a dat banii îndărăt.

Dintr'o carte din 1529.

Pe când lucra pământul Adam și pe când torcea Eva, căpătă Eva o droaie de copii.

Odată a vrut Dumnezeu să meargă la Eva, să vadă cum se pricepe ea la gospodărie. Tocmai avea Eva copiii laolaltă și-i spăla și-i împodobia.

Fiindcă a văzut cum se apropie Dumnezeu, i-a fost teamă să-i nu-i ia în nume de rău atâta puzderie de copii, și a început să ascundă pe vre-o câțiva în paie, pe câțiva în fân, pe alții în gura cuptorului; pe ai mai frumusei i-a ținut lângă dânsa. Domnul Dumnezeu a dat de copii cei frumos împodobiți și îngrijiți și a zis unuia din ei: „Tu să te faci împărat“; altuia: „Tu să te faci prinț“; la al treilea: „Tu să fii nobil“; la al patrulea: „Tu să ajungi primar“; la al cincilea: „Tu judele satului, ori administrator, ori funcționar“.

Când a văzut Eva, că bunul D-zeu dăruiește pe copiii ei din odaie cu atâtea bună-tăți, din greu, a zis: „Doamne, da mai am copii. O să-i aduc și pe ei în fața luminății Tale“.

Au venit și ei, da erau necurățiți, negri și murdari; în păr aveau paie și fân. Și s'a uitat bunul D-zeu la ei și a zis: „Voi să vă faceți țărani, vâcari și porcari și muncitori la câmp. Câțiva din voi să învețe un meșteșug la oraș, unii să fiarbă hemeiul, alții să coacă pâinea și să servească pe ai dintâi“.

H. P. P.

mite momente politice ori și economice.

Dar o lipsă simțită a presei românești din Regat este lipsa căldurii, lipsa însuflețirii curate, lipsa credinței. Sunt știri, sunt informații, sunt articole de propagandă — cele mai multe scrise în stilul rece și calculat al procesului — verbal, toate imitând în veci ziarul francez interesant și spiritual... Și presa aceasta nu vrea să fie decât senzațională și scandaloasă.

Sunt oameni cu dare de mână, spune conferențiarul, cari fac politică și abonează câte 6—7 ziare politice de toate nuanțele. Le citesc în fiecare zi urmărind o luptă de cele mai multe-ori de un nivel coborât.

Pentru ce acești oameni nu abonează și un ziar de peste munți. Citind cât-va timp un asemenea ziar, ar deveni mai buni.

În fiecare rând ar găsi ceva din strigătul la viață al unui popor, care în numele neamului întreg poartă luptă de avangardă împotriva culturii și apăsării dușmane.

C. Rosmarin.

Roman Ciorogariu

de dr. Alexandru Vaida-Voevod

I.

Bărbat frumos, de talie mijlocie, d. R. Ciorogariu poartă o barbă surie, care îi dă o expresiune venerabilă, ascunzând totodată caracterul gurei. Ochii săi albaștri strălucesc de focul unei inteligențe superioare. Glasul său sonor are un timbru plăcut și în modulație netedă pronunță vorba respicată, al cărui înțeles mlădios totdeauna îngăduie variante interpretări. Toată înfățișarea sa produce impresia unei individualități pronunțate și a unei energii de fier. Oricine îl vede, trebuie — fără să vrea — să se gândească: Ce păcat de acest frumos, iscusit și energic călugăr, că a îmbătrânit fără de a ajunge vlădică! Așa se gândesc alții, dar nu d. R. Ciorogariu. D-sa ne spune doar în „declarațiunea”, ce o publică în nr. 35 1911 al „G. Tr.”, că: „Doi ani de zile s'au făcut orgii („orgii” sună a „Tribuna”, nu a „Gazeta Transilvaniei”) din pretinsul meu apetit la episcopie, ce n'are altă bază, decât acest samsarlăc al prietenului meu Goldiș, care a tăcut până acum”.

Ne putem deci convinge din „declarația” iscălită de d. R. Ciorogariu, că „din pretinsul d-sale apetit la episcopie” s'au făcut „orgii” fără ca acest apetit să fi avut vreo „bază”. Făcându-se deci „orgiile” numai dintr'un „pretins” apetit la episcopie al d-lui Ciorogariu, iar nici decât din apetitul d-sale cel adevărat, este evident, că P. C. S. d. protosincol R. Ciorogariu „de doi ani de zile” nu a avut „apetit la episcopie”. Deocamdată nu este nici o mitră de episcop vacantă — mulțumită bunului Dumnezeu. Există numai promisiunea contelui Tisza, în calitate sa de om privat, că se vor spori episcopiile noastre, căci: „Greco-orientalii ar avea mare trebuință încă de trei episcopii, dar egoismul local (?) pune piedeci și aici”, zice „Tribuna” (Art. de fond din nr. 179—1911).

Păcat, că P. C. S. d. protosincol R. Ciorogariu nu are apetit veritabil, ci numai „pretins” la o episcopie. Păcat, că numai silit de Vasile Goldiș s'a gândit „un moment” la mitra văduvită dela Caransebeș. Păcat, că s'a călugărit, dacă nici în viitor nu i-ar veni apetitul cel veritabil la episcopie. Păcat, căci la tot cazul ar fi un episcop ori metropolit mai vrednic și mai prezentabil, decât Mangra! Dar aceste sunt numai vederile mele subiective, numai „spovedania unui om cinstit”. Pe mine persoana P. C. S. a d-lui proto-

* Vizează „Tribuna” pe I. P. S. S. Mitropolitul Mețianu?

sincol R. Ciorogariu mă interesează, drept vorbind, numai într'atâta, întrucât ea ar putea să influențeze pe comanditarul „Tribunei”, R. Ciorogariu, ca preot nu se poate desface de Mangra, am nedumerir, ca nu cumva d-sa să aibă oarecare influență și asupra vederilor politice ale stăpânului „Tribunei” Ciorogariu. Faptul, că acest din urmă admite, ca d. e. d. Goga să-l decapiteze pe Mangra în „Tribuna”, pe când cel dintâi permite ca tot „Tribuna” să publice în întregime discursul de program al lui Mangra dovedește, că d. R. Ciorogariu ca comanditar al „Tribunei” are convingeri politice intransigente, pe când ca preot „conliturgisitor” și amic al lui Mangra nu rămâne „imposibil” în fața nenorocirii „prietenului”.

„Și da, să nu ceară nimeni dela mine, să rămân „imposibil” la vederea nenorocirii prietenului, cu care 30 de ani am mâncat pâinea amară a suferințelor pentru un ideal comun. Cine nu înțelege aceasta, acela n-a avut prieten”.

Atât de duioase tonuri știe găsi d. R. Ciorogariu vorbind despre Mangra („Tr.” Nr. 262. 1910). Scriind d. R. Ciorogariu în „Tribuna” din 19 Martie a. c. despre întâlnirea d-sale cu „părintele” Mangra din 11 Martie, ne asigură că: „Lucrul acesta însă se va repeta, căci părintele Mangra va veni la sinodul eparhial și iarăși ne vom întâlni. Eu protosincol, el arhimandrit. Se poate să nu ne cunoaștem unii pe alți? Dar vom servi și la un altar. Vom fi toți preoții conliturgisitori trădători, că ne împărțim dintr'un potir?”. D. protosincol Ciorogariu deci nu numai, că află firească susțină prietenia cu arhimandritul Mangra, îmbrăcându-se reverența și ascunzându-se dinaintea nedumeririlor noastre în altar ba luând a mână chiar și sfântul potir, ci prezintă de-adreptul ca o necesitate susținerea vechilor relații dintre d-sa, protosincolul și Mangra, arhimandritul. Felul motivării cu care comanditarul „Tribunei”, Ciorogariu, își apără prietenia cu Mangra, refugiându-se în dosul protosincolului „conliturgisitor” Ciorogariu, o găsim lipsită de bun simț și sacrilegă. Dar fie!

Atunci însă cum găsește d. R. Ciorogariu de compatibil să rămână stăpânul „Tribunei”? Cum mai poate „Tribuna” spera să câștige încrederea obștei românești, oricât de mult ar intona coarde naționale radicale?

D. dr. Iustin Marșieu, publică în „Gazeta Transilvaniei” Nr. 51 din 1911, următoarea declarațiune:

Arad, 14 Martie n. c.

„La provocarea adresată mie în articolul „Tribuna” din nr. 46 al ziarului d-voastră, declar următoarele:

În vara anului 1910 am petrecut timp de o lună la Tekirghiol în societatea Preacuvioșiei Sale părintelui protosincol R. Ciorogariu. Împreună ne-am dus și împreună ne-am reîntors. În calea spre Tekirghiol și la reîntoarcere ne-am oprit la București.

Am cunoștință despre faptul, că Preacuvioșia Sa părintele R. Ciorogariu în amândouă rândurile petrecând în București, a cercetat pe d-nii Brote și Slavici, după ce „Tribuna” îi decapitase deja ca pe trădători.

La conferințele avute cu d-nii Slavici și Brote, pe cari eu personal nici nu-i cunosc, eu n'am luat parte; știu însă dela Preacuvioșia Sa părintele R. Ciorogariu, că a conferat cu ei și rezultatul acestor conferințe a fost, că părintele R. Ciorogariu a rămas convins, că domnii Brote și Slavici nu sunt trădători, despre ce voia să mă convingă și pe mine.

Judecata asupra Preacuvioșiei Sale părintelui R. Ciorogariu pentru această ținută să o facă lumea cinstită românească.

Am cunoștință pozitivă despre aceea, că și după tradarea manifestală a părintelui V. Mangra, părintele R. Ciorogariu a susținut cu dânsul relații de prietenie.

Asta o dovedește faptul, că cu prilejul demonstrației împotriva părintelui V. Mangra la sinodul eparhial din 1910, părintele R. Ciorogariu a găzduit la sine pe V. Mangra și în aceeași zi a scris articolul în „Tribuna”, dehonestând pe cei ce demonstraseră în contra părintelui V. Mangra și atribuind toată demonstrația aceasta „drăguților de uniți”, cu toate, că la ea nici un unit n'a luat parte și ea s'a făcut în urma demonstrațiilor din presară dela „Crucea albă”, pe care o înscenaserăm la inițiativa lui Octavian Goga.

Părintele R. Ciorogariu în zilele cât a durat consistorul metropolitan, în toamna anului 1910

la Sibiu, a fost permanent în societatea părintelui V. Mangra.

De altfel părintele Ciorogariu nici nu va tăgădui faptul acesta, căci chiar acum, Sâmbătă, în 10 Martie nou, toată lumea l'a putut vedea conferând cu părintele Vas. Mangra în gara din Arad.

Dr. Iustin Marșieu
advocat

D-nul R. Ciorogariu răspunde în „Tribuna” Nr. 53 1911 d-lui dr. Marșieu, încercând să scape „prin tangentă”:

„Post scriptum. Cu o cale să mă achit și de gentilul meu tovarăș de călătorie de astă-vară, d-nul dr. Iustin Marșieu. Acest domn spune în „Gazeta Transilvaniei”, că astă-vară, am avut întâlnire în București cu d-nii Slavici și Brote. Ba chiar, că în Sâmbăta trecută am conferat cu părintele Mangra în gara din Arad.

Eu și cu domnii Slavici și Brote am vorbit pe față, cu știrea d-lui dr. Iustin Marșieu, căci aveam să aranjez cu dânsii afaceri de o natură oneroasă (!) pentru mine. Impresiile acestei întâlniri le-am comunicat și domnului dr. Iustin Marșieu și meșterului său, precum și tuturor cu cari am vorbit despre aceasta. Pe peronul din Arad încă am stat pe față cu părintele V. Mangra de vorbă.

Chestia nu o putem deplasa la ce spun detectivii, domnule Marșieu, ci omul cavalier vine pe față și dovedește ce susține, ori dă satisfacție, dacă a nedreptățit pe cineva cu voia ori fără de voie.

Cu detectivii nu se pot rezolvi aceste chestii Las, că se va face odată lumină asupra arcanelor acestor patimi. La revedere, până atunci”.

Idem.

D-l dr. Iustin Marșieu publică cu iscălitura d-sale declarația, că astă-vară, după ce „Tribuna” îi decapitase pe Slavici și pe Brote, d. R. Ciorogariu conferând cu dânsii a rămas convins, că „d-nii Brote și Slavici nu sunt trădători” și voia să-l convingă și pe d. I. Marșieu despre aceasta. D. dr. I. Marșieu constată, că d-sa are cunoștință pozitivă, că d. R. Ciorogariu și „după tradarea manifestă” a lui Mangra „a susținut cu dânsul legături de prietenie” și „l'a găzduit la sine”.

În schimb d-nul Ciorogariu răspunde într'un post scriptum d-lui Marșieu, bagatelizând ceea ce susținute de d-sa. Și ce răspunde? Ba că a avut să aranjeze cu Brote și Slavici „afaceri de o natură oneroasă” (!), ba că pe peronul gării din Arad a stat „pe față” cu părintele Mangra de vorbă. Și la urmă tot d-sa are tupeul să vorbească de „deplasarea” chestiei prin d-nul dr. I. Marșieu.

Prea de tot „se face Chinez” și încearcă să o tulsească „prin tangentă” d-nul comanditar al ziarului „independent”.

Să analizăm însă modul, cum d-nul R. Ciorogariu prezintă publicului relația dintre d-sa și dintre „Tribuna”.

În „spovedania unui om cinstit” d-sa scrie: „În chestia părerilor libere eu m'am pronunțat deja: bătrân, ori tânăr, nu împoartă, numai om de cinste și cu minte să fie cel ce dirijează destinele unui popor. Tot ce s'a zis mai mult în „Tribuna” este, după părerea mea, — deplasarea adevăratei premeniri”.

D-nul comanditar al „Tribunei” condamnă deci „deplasarea adevăratei premeniri” comisă de „Tribuna”. Lucrul acesta este la tot cazul foarte laudabil. De ce nu și-a validat însă d-nul R. Ciorogariu dreptul său de comanditar la „Tribuna”, punând capăt îndată, la izbucnire, infamei acțiuni de „premenire”? De ce nu a curmat tendințele ticăloase ale „Tribunei” îndreptate contra solidarității noastre naționale și în contra existenței partidului național român?

La întrebările acestea găsim răspunsul d-lui R. Ciorogariu în „Tribuna” nr. 47—1911 sub titlul: „O declarație corectă”. Aceasta „declarație corectă” ne convinge, că P. C. S. d. Protosincol R. Ciorogariu nu este dușmanul I. P. S. S. Mitropolitului Mețianu, căci precum scrie d-sa, supărările ce le-a avut cu Excelența Sa au dispărut „spre a fi înlocuite cu un profund sentiment de venerațiune față de Mitropolitul meu”.

De această „spovedanie a unui om cinstit” numai bucura ne putem. Cu atât mai surprinzătoare este contrazicerea din următoarele pasagii ale declarației „corecte”:

„Abundența omagiilor aduse I. P. S. Sale în „Biserica și Școala“ și la diferite ocazii, ar fi mărturie destul de evidente, că eu nu am stat departe de închinăciunile „Tribunei“, făcute I. P. S. Sale.

M'aș mai putea provoca și la muștrările, ce mi-s'au făcut mie în „Tribuna“. Dar pentru această muștrare, cine răspunde? Tot eu? Eu am fost acela, care m'am bătut pe mine însumi în coloanele „Tribunei“?

D-voastră veți vedea de aici, că nu eu stau asupra „Tribunei“, ci „Tribuna“ asupra mea. Pe mine întocmai așa mă chiamă în judecată, ca și pe orișicine.

Când l-a „muștrat“ „Tribuna“ pe d. R. Ciorogariu? Păcat, că nu-și ia P. C. S. osteneala să citeze acele „muștrări“, ca să le putem cunoaște și noi. La tot cazul declarația „corectă“ ne convinge, că d. R. Ciorogariu este un mănitor deosebit de cutezător al condeiului. Căci după ce ne spune protosincelul, că „abundența omagiilor aduse în „Biserica și Școala“ ar fi mărturie destul de evidente, că eu (d. Ciorogariu) nu am stat departe de închinăciunile „Tribunei“ făcute I. P. S. Sale“, va să zică, că d-sa are rol în conducerea „Tribunei“, d. comanditar al „Tribunei“ lasă să urmeze propozițiile despre preținsele muștrări, pe cari i-le-a adus „Tribuna“ — se face deci „Chinez“ — iar în proxima propoziție vrea să ne tragă chiulul „prin tangentă“, scriind: „D-voastră veți vedea de aici, că nu eu stau asupra „Tribunei“, ci „Tribuna“ asupra mea“. *Quod erat demonstrandum*. Cu toate că noi nu vedem „de aici“ altceva, decât o stângace echivocitate, un conflict logic între „convingerile intime“ ale celor două suflete, de cari dispune d. R. Ciorogariu: sufletul său de protosincel și cel de comanditar al „Tribunei“!

Când e vorba de omagiile, pe cari „Tribuna“ le-a adus I. P. S. Sale, d. R. Ciorogariu zice: „nu am stat departe de închinăciunile „Tribunei“. Când e vorba de insultele „Tribunei“ în contra I. P. S. Sale, ori în contra altor oameni vrednici, d. Ciorogariu declară: „nu eu stau asupra „Tribunei“, ci „Tribuna“ asupra mea“. D-nii Bocu, Scheopul, Montani stau deci deasupra d-lui R. Ciorogariu. Ce stare idilică! Să vedeți însă ce aiere își dau d-nii Bocu, Scheopul și Montani, „redacția Tribunei“, „primenitorii“, „scriitorii, cari ne dau credințele intime ale sufletului lor“, să vedeți cum știu ei să-i tragă la mir „Telegrafului Român“, în numele libertății de presă, — comentând declarația „corectă“ dată de d. Ciorogariu! Ascultați:

„Cu acelaș prilej preasfelnicul „Telegraf“ se încumetă să formuleze o nouă învinuire, tot atât de gratuită însă. Ii impută anume părintelui protosincel lipsa de energie în a-și opri personalul din redacție dela acte de necuviință.

Cerbicia malonestă a „Telegrafului“ nouă ne pare firească, după ce o cunoașteam de mult, atâta îndrăzneală însă din partea manechinilor, cari fac redacția mașinală a acestui ziar, ne uimește totuș. Dar ce să le faci manechinilor, cari nu-și pot închipui o redacție după chipul și asemănarea celei din care fac parte“.

Care va să zică redacția „Tribunei“ cu mândrie constată, că este independentă și de d. Ciorogariu și insultă „Telegrafului Român“ pentru că acest ziar are stăpân, îl insultă pentru că „îi impută anume părintelui protosincel lipsa de energie“) în a-și opri personalul din redacție dela acte de necuviință“.

De oarece d-nii Scheopul, Bocu și Montani, în calitate de „redacția Tribunei“, „stau asupra“ d-lui comanditar R. Ciorogariu e firesc, ca d-lor să fie „uimiți“ de „cerbicia malonestă“ și de atâta îndrăzneală a „Tel. Rom.“, care constă în faptul, — „cerbicie malonestă“ etc. — că

*) Nu energia, ci cu totul altceva îi lipsește „părintelui protosincel“.

a cerut dela d. Ciorogariu să-și învețe subalternii dela „Tribuna“ la omenie și la bunăcuviință. Analisând deci rolul d-lui Ciorogariu în calitatea dsale de comanditar al „Tribunei“, am ajuns la rezultatul, că și d-sa în deplină armonie cu d. dr. N. Oncu declină dela sine răspunderea pentru mișelile „Tribunei“.

Discursul de recepție al părintelui Mangra în — Camera Ungară. Ziarul „Seara“ din București scrie despre discursul renegatului vicar dela Oradea-mare următoarele:

„Rătăcitul Vasilie Mangra, mamelecul guvernului unguresc și prea plecata slugă a contelui Tisza, a avut cea mai fericită inspirație, când s'a hotărât ași rosti primul discurs parlamentar tocmai în luna Mai, deodată cu discursurile și comunicările savante din Academia Română, care regretă cu amar alegerea călugărului vânzător printre nemuritorii culturai naționale românești.

La ședințele Academiei, părintele Mangra n'a venit și nu va putea veni nici odată. Membrii Academiei l-au ales, pe când nimenea nu bănuia tradarea smeritului călugăr. După ce actul odios al lui Mangra s'a consumat, membrii Academiei Române au fost de acord cu toată suflarea românească și au dat a înțelege colegului lor nevăzut, că locul lui este numai la Budapesta, nici odată la București.

Necredinciosul a priceput lecția și discursul său de recepție l-a rostit în Camera ungurească, al cărei prezident este și prezidentul Academiei maghiare.

Nu știm, dacă Academia maghiară va fi destul de recunoscătoare părintelui Mangra pentru discursul său de apărător al politicii de maghiarizare, alegându-l printre nemuritorii ei.

Ceeace știm, este că acest discurs înseamnă peatra de mormânt a lui Mangra, ca fruntaș în viața națională românească. Prin umilința sa față de prigonitorii neamului nostru, prin trufia sa față de bunii frați pe cari i-a părăsit, părintele Mangra poate să vorbească și să făptuiască de aci înainte numai pentru folosul dușmanilor naționalității și bisericii românești.

Incurajat de atitudinea ziarului „Tribuna“ din Arad în contra comitetului și partidului național, părintele Mangra a declarat, că vremea este prielnică acțiunii de pacificare a contelui Tisza. A făcut apoi un apel la preoți și învățătorii români, chemându-i sub steagul guvernului.

Suntem convinși, că glasul vânzătorului va răsună în pustiu. Toată lumea românească de dincolo ține la partidul național. Părintele Mangra a fost definitiv condamnat pentru atitudinea sa nevrednică. Cu cât guvernul unguresc și contele Tisza îl vor susține mai dârz, cu atât se va săpa mai adânc prăpastia între cetățenii români și bărbații de stat ai Ungariei. Iar dacă pacea se va face odată, dintre ruinele cari vor acoperi această prăpastie va răsări și figura jalnică a părintelui Mangra“.

Ecce Mangra! Sub acest titlu d. dr. Valeriu Branisce directorul „Drapelului“ dă în numărul de ieri al acestui ziar următoarele declarații cu privire la proiectul mult regretatului dr. Alexandru Mocsonyi, pe care trădătorul vicar l-a cetit în Camera ungară:

„Nu știu pe ce cale a pus mâna păr. Mangra pe acel text, din care a cetit în dietă, dar avându-l în mână a putut vedea pe colțul din stânga: „tipărit ca manuscris“, și că întregul text nu conține nici o semnătură și nici o indicare asupra originii.

Orice om cu simț poate vedea, că aici e vorba de un act discret și fără autorizație n'avea drept a face uz de acesta.

După ce s'a comis însă indiscrețiunea, țin să dau următoarele explicări:

Nu comitetul național a cerut dela fericitul Alexandru Mocsonyi acel act, ci pe cale particulară a fost întrebât de sfat Alexandru Mocsonyi de unii deputați de ai noștri, că ce crede, ce atitudine să observe la desbaterea Mesa-giului

Alexandru Mocsonyi a compus acel proiect pe care ni-l-a trimis la Lugoj să-l studiam și desbatem și la caz, că suntem de acord să-l prezentăm noi, ca propunerea noastră, clubului deputaților naționaliști.

Sub prezidiul fericitului Cor. Brediceanu ne-am întrunit, de față fiind și deputații de atunci dr. G. Popovici și dr. St. Petrovici și desbătând textul, l-am acceptat întocmai, însărcinând pe dr. Stefan Petrovici să-l prezenteze clubului ca propunerea noastră.

Fiind eu însărcinat cu multiplicarea, l-am tipărit „ca manuscris“ și s'a distribuit în mod confidențial celor competenți.

A da publicității un asemenea act este deci — blând zis — o indiscrețiune, pe care nu o comite un om ce se respectă.

Mangra citează falș. Ca să poată atribui senzul ce-i convine lui, contrage două alineate, eliminând tocmai partea esențială, ca astfel să-i dea înțeles falș întregului pasagiu.

Să punem deci față 'n față textele!

După ce caracterizează în mod clasic politica de maghiarizare, ca politică fatală pentru Ungaria, zice Mocsonyi:

„De-opotrivă stă departe de noi federalismul național, care e în contrazicere cu unitatea politică de stat a Ungariei, cât și tendința îndreptată spre unificarea de rassă, care înseamnă nimicirea de rassă a popoarelor nemaghiare; de aceea — după convingerea noastră — numai o singură cale duce la înaltul scop al consolidării politice a Ungariei: aceea politică de stat, care știe aduce în consonanță postulatele unității politice de stat a Ungariei cu condițiile de existență națională a popoarelor.

Nu numai o asemenea politică a exigențelor reale și a dreptății poate asigura existența și dezvoltarea sănătoasă de stat a Ungariei, la care revine în urma supremației firești recunoscute de bună voie din toate părțile și fără invidie, rassei maghiare rolul conducător.

Nu numai o asemenea politică de stat poate pune capăt acelei anomalii stridente, că statul este dominat de o neîncredere pe cât de neînvinșă pe atât de nefirească față de o jumătate a cetățenilor săi.

Nu numai o asemenea politică face cu puțință adevărata domnie a legilor și viața nefalsificată constituțională, totodată o asemenea politică este conditio sine qua non a suveranității de stat a Ungariei“.

Și acum iată cum citează părint. Mangra:

„Departea stă de noi federalismul național, care e în contrazicere cu unitatea politică a Ungariei; numai politica exigențelor și a dreptății poate asigura existența, dezvoltarea de stat sănătoasă, a Ungariei în care revine în urma supremației sale firești recunoscute din toate părțile de bună voie și fără invidie, rassei maghiare rolul conducător“.

Mă rog deci, a pune față în față cele două texte, citatul din dietă a lui Mangra și originalul, pe care-l pretinde a-l cita, pentru a vă forma o idee despre... haid' să zicem, modul cum mistifică conștient nenorocitul vicar al Orăziei-mari, ajuns în partidul „muncei“.

Va să zică nu numai comite o indiscrețiune nepermisă, nu numai prezentează fals faptele pentru a făuri acuze contra comitetului național, ci mistifică și textul, pe care pretinde a-l ceti în dietă“.

„Ecce Mangra!“

Dr. V. Branisce.

Deutsch Anna

acunță cu stină ou. public de dame, ca s'a reletors dela Budapesta și si-a deschis pe str. **Weitzer János nr. 17, etagiul I-ii** atelier de îmbrăcăminte pentru fetițe și băieți, după moda engleză și franceză. — Roagă sprijinul onoratului public.

Din Belgia. Guvernul din Belgia a prezentat regelui demisia. O altă cale pentru rezolvirea crizei izoucnite în urma legii școlare n'a fost, decât demisionarea guvernului. Regele a primit demisia.

Pentru constituirea unui nou cabinet a fost încredințat președintele Camerei deputaților, care însă n'a primit însărcinarea. După toată probabilitatea va primi însărcinarea actualul ministru de finanțe Liebaerth.

Socialiștii au primit cu demonstrații sgomotoase declarația prim-ministrului despre demisionarea cabinetului și au tipărit îndată foi volante, în cari aduc ca motiv al căderii guvernului opoziția lor.

*

Italia. La discutarea bugetului în Camera deputaților, contele *Guicciardini*, fost ministru de externe, a rostit un discurs remarcabil despre politica externă a Italiei, în care vorbind despre relațiile cu tripla alianță și mai ales cu Austria, a zis următoarele:

„Cu puțină bunăvoință ar putea fi delăturată încordarea, care necontestabil există și se manifestă în aceea, că două țări vecine și aliatare se întrec a-și fortifica frontiera. Ce ne privește pe noi, declar, că în Italia nu este nici o fracțiune politică, și nici un fel de asociațiune, care ar avea ca scop ocupări teritoriale. Așa numitul *iredentism* al nostru nu este altceva, decât *expresiunea sentimentului de solidaritate cu conaționaliții noștri, cari își văd periclitată tradițiile lor, rassa, limba, cultura lor.*

Stă deci în puterea aliaților noștri a pune capăt oricărei nemulțumiri ori bănueli în Italia, dovedind, că sentimentele naționale italiene nu sunt nicăiri bruscate în Austria“.

*

Sultanul în Salonic. Călătoria Sultanului în Salonic a decurs fără incident având înfățișarea unui adevărat triumf. Populația care se adunase în număr mare a făcut ovații furtunoase Sultanului pe străzile orașului.

Suita splendidă și intrarea triumfală a Sultanului în oraș a făcut o impresie foarte bună asupra locuitorilor.

La festivități a participat și tinerimea școlară, Sultanul a exprimat mulțumită guvernului pentru primirea ce i-s'a făcut.

Îndată la sosire, Sultanul a încredințat pe secretarul său prim să transmită ex-sultanului Abdul Hamid salutările sale.

După primirea tuturor delegațiilor sosite din toate părțile ținutului, Sultanul a primit în audiență pe consuli puterilor streine.

În acest principiu a parcurs în trăsura orașul făcându-li-se în toate părțile ovații frenetice. În spre seară Sultanul a dorit să vadă poporul, care apoi a și fost dispus să defileze înaintea Conacului.

Pentru salutarea Sultanului a plecat o deputație din Serbia, compusă din diferiți militari cu rang înalt și din membrii guvernului sârbesc.

*

Congresul ziariștilor slavi. În zilele 10—15 Iulie a. c. n. se va ține în Belgradul Sârbiei al X-lea Congres al presei slave. Ședințele vor avea loc în edificiul scupcinei sârbești, și se vor da festivități artistice solemne, banchete și se vor face excursiuni. Tot atunci se va deschide prima expoziție de ziare și reviste slave. Congresul acesta îl organizează reuniunile ziariștilor slavi, al căror sediu se află în Praga.

*

Atentat contra sultanului. Din Salonic vine știrea, că la Pronița, districtul Koepruli, autoritățile au descoperit 42 kgr. dinamită, precum și material pentru fabricarea de bombe.

Numeroși Bulgari au fost arestați.

Agencia Havas află din Salonic, că s'a descoperit lângă Koepruli, pe drumul pe care trebuie să treacă sultanul în călătoria sa, 42 kgr. dinamită, precum și material pentru fabricarea de bombe.

Parlamentul ungar

Ședința Camerei.

— Dela corespondentul nostru. —

Budapesta, 9 Iunie.

În ședința de azi a Camerei *Iosif Sztérényi*, fostul secretar al ministerului de comerț și-a motivat propunerea, anunțată mai de mult, în care a cerut Camerei să exmită o comisiune, care să ancheteze în chestia liferării lemnelor (căpătaie) dela calea ferată.

Într-o vorbire de două ore, fostul secretar a arătat întreg mersul afacerilor căilor ferate, mai cu seamă cumpărarea de cărbuni și lemne, pe seama căilor ferate prin guvernul coaliției.

El a voit să dovedească netemeinicia acuzelor lui *Francisc Heltai*, aduse guvernului coaliționist, că acesta ar fi păgubit căile ferate cu milioane de coroane.

Deputații prezenți n'au prea arătat mult interes față de expunerile lungi a lui *Sztérényi*.

După redeschiderea ședinței *Francisc Heltai* și-a motivat și el propunerea, voind astfel să combată, în cadrele regulamentului Camerei, apărarea lui *Sztérényi*.

CORESPONDENȚE

DIN AUSTRIA

SCRISORI DIN VIENA

Rusalii politice

Viena, 7 Iunie.

Era de înțeles, că anul acesta Rusaliiile, sărbătoarea Pogorârei Duhului sfânt nu vor fi zile de repaus cum era aceasta datina de altădată. Îndeosebi în Viena Rusaliiile treceau de sfârșitul sezonului atât în viața politică cât și socială. Ce se întâmpla după Rusalii număra ori puțin, ori nimic. La Rusalii se țin cursele mari de cai pentru premiul mare Derby. Cu acest prilej se arată societatea vieneză încă odată în toată splendoarea ei.

Un șir nesfârșit de trăsuri și automobile pleacă în Dumineca Rusaliiilor la hipodrom. Toată societatea înaltă participă la aceste curse. Aristocrația de naștere și de bani, membrii casei domnitoare, oficanții înalți și celebritățile teatrelor. Toaletele și pălăriile cele mai scumpe se pot vedea aici, toate parcă cu menirea de a documenta, că Viena e oraș mare și nu lasă nimic de dorit în asemănare cu alte capitale. Și de astădată s'a putut vedea întreaga Viena în alea principală a Praterului și la Turf. Tot însul își privește de o datorie a participa la aceasta. De astădată însă s'a întâmplat un lucru, pentru care n'a mai fost caz la Derby. Anul acesta s'a discutat mult aici nu numai despre șansele căilor și despre cvotele dela totalizateur, ci și despre rezultatul alegerilor parlamentare, cari vor avea loc la 13 Iunie. Și aceasta se poate considera de un efect al sufragiului universal, căci acum se înterează pentru evenimentele politice și astfel de cercuri, cari până acum erau prea blazate

decât să poarte grije de aceea că oare parlamentul lucră sau ba, că guvernul are sau nu majoritate, ori că din cari partide se va compune majoritatea parlamentară etc.

Și acest moment e foarte caracteristic. Până acum dreptul electoral era un privilegiu al marilor proprietari, al capitaliștilor industriali și comerciali, cari toți aveau interese comune, deci nici luptă electorală n-a prea fost. Simțul constituțional al acestor clase a fost deșteptat deci numai prin ștergerea privilegiilor, când votul micului agricultor înseamnă tot atât, cât și al proprietarului de latifundii, când votul zilerului trage tot atât în cumpănă cât și al milionarului industriaș sau comerciant.

Democratizarea, care se înstăpânise de un timp încoace în Austria a avut de urmare și aceea, că aceasta sărbătoare, „ziua bucurii“ după cuvintele poetului a fost un prilej de manifestare a interesului pentru alegeri, cari agită cu atât mai mult, cu cât rezultatul lor este mai nesigur.

În zilele ultime desorientarea a devenit și mai mare în urma faptului, că numărul candidaților anunțați până acum a crescut într-o măsură neașteptată și surprinzătoare. În astfel de împrejurări impresia, ce și-o fac mișcările electorale este desgustătoare. Chiar și adunările electorale și polemicele din ziare sunt deprimătoare.

Sunt aceste dovezi, că mulți nu înțeleg încă rostul adevăratului constituționalism, că mulți nu știu să-și prețuiască și întrebuințeze drepturile date în spiritul adevăratului constituționalism și sistemului reprezentativ. Dacă n'ar fi așa, n-am avea de înregistrat atâtea izbucniri pătimăse și ridicole pe temă personală.

Toate acestea nu sunt a se pune în contul instituției votului universal, cum le place la mulți.

Stările haotice din Austria n'au fost create prin votul universal, ci sunt de o dată cu mult mai veche și ele sunt numai o dovadă, cât de greu sunt de înlăturat chiar și prin extinderea votului universal. Trebuie să treacă încă mulți ani până ce se vor îmbunătăți stările. Spiritul de partid și de fracțiune, care se arată de multe ori chiar și în chestiile mari trebuie stărpit din rădăcină și numai atunci putem nădăjdui într'un viitor mai puțin înorat pe cerul vieții politice din Austria.

Și acest viitor trebuie să vină.

È într'adevăr îngrozitor, când cetești, că ce a zis cutare și cutare candidat în cuvântarea sa către alegători, pentruca să-și asigure mandatul. Din miile de vorbiri nu poți scoate nici o concepție mai înaltă, care ar încălzi și mișca cercuri mai largi, decât pe alegătorii de acolo. Numai puțini candidați au încercat să dea în vorbirile lor un fel de program. Dar și în acestea a ieșit la iveală interesul de partid, cu toate că ar fi timpul suprem să se dea odată un program bine stabilit, prin a cărei executare consecventă să se poată ajunge nu numai consolidarea internă a Austriei, ci cu ajutorul căruia să se creeze o bază solidă, care ar da o dezvoltare sănătoasă imperiului întreg. Despre chestia maghiară și despre problema unei revizii constituționale n'a vorbit încă nici un candidat până acum, deși acestea sunt nu numai cele mai importante, ci și cele mai vitale chestii ale Monarhiei.

Austriacus.

Dr. STEFAN TĂMĂȘDAN

medic univ. specialist în arta dentistică,

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Ellz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

Prima și cea mai veche
casă de clavire

este a lui

Franz și Albert Renner

în Timișoara-Iosefin, str. Hunyadi 12.

Mare asortim. de pianee

pianine și harmonii

Calitatea cea

mai bună

Prețuri ieftine.

Litere — Arte — Științe

NU-MI DORESC...

Nu-mi doresc comori și aur
Nici mărire nu-mi doresc,
Dar lăsați-mă cântarea
Să mi-o cânt precum voiesc.

Voi săltați în pompa mare,
Reciproc vă preamăriți,
La o simplă visătoare
Nu merită să gândiți.

Iar eu cânt, și visuri sfinte
Țes cântând lângă război
Și din lumea mea vr'odată
Nu gândesc să vin la voi.

María Cioban.

Cel mai vechiu scris original românesc

— Un răvaș de informație din 1521 —
Neacșul Lupa din Câmpulung — Textul
complet al răvașului — Protopărintele
gasetarilor români

În articolul meu „Inceputurile limbii noastre literare” am arătat că scrisul românesc se începe încă în partea I. a secolului al XV-lea și că cele dintâi încercări de a scrie românește avem să le mulțămim unui preot român probabil din Maramurăș, care călăuzit de învățătura hussită, a tradus părți însemnate din Sfânta Scriptură în limba românească.

Cum aceste începuturi de limbă românească scrisă au fost numai și numai traduceri din o limbă străină, anume: din limba slavă, — nu poate să fie indiferent pentru noi, să cunoaștem și cel dintâi scris românesc original, un scris care să nu fie traducere din altă limbă, ci să fie compus și redactat direct în românește.

Scrisul acesta este cu vreo 80 de ani mai nou ca traducerea hussită din sfta Scriptură dar cu 40 de ani mai vechiu ca activitatea tipografică alui Coresi.

El este din anul 1521 și este o epistolă scrisă de un Român din Muntenia către județul cetății Brașovului*). Scriitorul se cheama Neacșul Lupa și era negustor în Câmpulung. „El făcea negoț” — zice d. N. Iorga „mai ales cu pești, dar aducea și mărfuri turcești: cingători, damascuri, mătășă, bogasii, stafide, și vindea pe lângă aceasta chepenegă pentru țărani”.

În urma relațiilor sale comerciale intrat în prietenie cu căpeteniile Sașilor din Brașov, Neacșul ținea să servească prietenilor săi Sași cu informațiuni despre mișcările din Orient, cari interesau foarte de aproape pe Sașii Brașoveni, mari negustori și ei.

Un astfel de răvaș de informație este scrisoarea Neacșului Lupa, în care trimite cele mai noi știri la Brașov, despre mișcările oștirilor turcești dela țărmul Dunării.

Scrisoarea este adresată lui Hanăș Begner, județul cetății Brașovului.

Iată textul acestui răvaș bătrân:

„Ipac (=așiderea) dau știre Domnie Tale za lucrul Turcilor, cum amuzit eu că împăratul „au eșit den Sofia, și aimintrea nu e, și se-au „dus în sus pre Dunăre. Ipac să știi Domniia „Ta că au venit un om dela Nicopoe, de mie „me-au spus că au văzut cu ochii loi (sic) că „au trecut ceale corabii ce știi și Domniia Ta pre „Dunăre în sus. Ipac să știi că bagă den tote

*) Vezi: Nic. Iorga, Brașovul și Români, București 1905, pg. 281 și urm.

„orașele câte 50 de omn(i), să fie în ajutor în „corabii. Ipac să știi cumu se-au prinsu nește „meșter(i) den Țarigrad cum voru treace aceale „corabii la locul cela strintul ce știi și Domniia „Ta. Ipac spui Domnie Tale de lucrul lu Maha- „metbeg, cum amuzit de boiari ce sântu me- „giiș și de genere-miu Negre cumu i-au dat In- „păratul slobozie lu Mahamet-beg cum pre io „(=unde) i va fi voia pren Țeara-Rumânească, „iară elu să treacă. Ipac, să știi Domniia Ta că „are frică mare și Băsărabii de acel lotru de „Mahamet-beg, mai vârtos de Domniele Voastre. „Ipac spui Domnie Tale, ca mai marele miu, de „ce-amuzit înțeles și eu, eu spui Domnie Tale; ară „Domniia Ta ești înțeleptu. Și aceaste cuvinte „să șii Domniia Ta la tine, să nu știe umin(i) mulți. „Și Domniele Voastre să vă păziți cum știți mai „bine. I bg. te veslyt (=și Dzeu să te bucure)“.

*

Neacșul Lupa! Unul dintre puținii negustori români după timpuri, a căror nume s'a păstrat până azi. El are un loc de cinste în cartea neamului, ca unul care a scris întâia scrisoare românească, cunoscută până azi, și care pare a fi avut primul birou de corespondență și informațiune la Români. Și în privința aceasta trebuie să-l cinstim cu toții, ca pe protopărintele gazetarilor Români.

Zic să-l cinstim, — căci știrile și informațiile date de el erau de bună samă mai exacte și mai adevărate decât cele ale multor pseudo-gazetari români de azi. — V. Gilu

Dela Dunăre în jurul Peninsulei Balcanice prin Italia la Dunăre

Prin golful Atenei — Spre Pireu

Acum ochiul distinge, în zarea din miază-noapte, coline mai bogate în vegetație, cari vădesc caracterul continental al locului. Vapoare, sub pavilioane diferite, apar și dispar în toate zările; scena are, în fiecare clipă, câte 10—12 catarguri, unele venind din Pireu, altele mergând spre el. Fiecare trece țepăn pe de-asupra valurilor, nesocotind viața dimprejur, precum un aristocrat cu tradiție străbate prin mulțime.

Spre Miază-zi, sus, se arată o gheretă spre paza unei insule, îmbrăcată în mușchiu până jos la linia apei; iar pe coasta Aticeii, ies la țărm locuințe de pescari și sate, cari, la prima vedere le cred a fi Pireul... De câteva ore nu văd decât Pireul... — fără îndoială din pricina raului și a foamei...

Printre vapoarele, cari părăsesc sânul Egeinei, aleargă insule de toate mărimile ajungându-se, une-ori, și încercând să se ocolească... Aproape de țărmul Aticeii, ca la 1000 de metri deasupra mării, se ridică creasta trufașă a muntelui Hymette. Pe vârful poartă o scufie albă, de zăpadă, — ceeace se vede și pe alte creste mai depărtate.

De 60 de ani nu mai căzuse zăpadă pe pământul Greciei — ne spun cei din serviciul vaporului. Bătrâni, încovoiați de povara anilor ieșeau s'o mai vadă, poate pentru ultima dată, iar toți ceilalți ai Greciei, cari nu trecuseră Dardanelele, se întrebau: ce-i asta?

Cum sufletul și-e plin de Helada de odinioară, totul aici îți vorbește de ea; pe de rând o cauți. Vântul puternic, care a început să șuieră dela intrarea în golful Egeinei, îmi pare că poartă ecouri de odinioară. Toate chiamă, toate vorbesc. Pământul acesta; dușman neamului nostru, este în clipa aceasta un pământ sfânt, fiindcă el îmi vorbește de alte veacuri... Iată insula Salamina, iată scaunul de piatra de pe care

Xerxe și-a primit „Asia” lui încându-se în valuri sub loviturile acestei mici „Europe”. Aici cultura și virtutea a învins numărul și noaptea...

Un far străjuește la colțul stâncos al Salaminei. Iată Pireul! Orașul urcă, pe o pantă dulce, spre Răsărit. Urcă mereu... Une-ori se oprește, ținut în loc de adevărate păduri de lămâi și portocali; de altă dată ocolește ori se strecoară printre pădurile de cypreși și palmieri. Toate privesc de vale, ca și niște călători, cari vreau să măsoare cu ochii drumul lăsat în urmă: în baia din fața portului, străbat vapoare din lumea întreagă sfâșiind valurile cu piepturile lor trufașe, iar, printre ele, se strecoară sfioase luntre și bărci, ca și carele țărănești când pe drumurile de țară trec trăsuri boarești! Pireul însă urcă mereu, și, dela o vreme, par'că începe să coboare. Dar e Atena!... După câteva minute de drum ne privesc, printre spinările coastei pe care e risipit portul, toate clădirile capitalei grecești, cari au putut ocupa loc pe dealuri...

Acropoleal... Se face tăcere... Până aici, în fața Bosforului, în fața Bizanțului, Dardanelelor, în fața valurilor înămate și a vijeliei, în fața Pireului, în fața tuturor frumseților și mărețiilor naturii am vorbit noi. Acum vorbește Acropoleal la tăcere mută, o privim cum se strecoară pe lângă palmierii și cypreșii colinei din față, cum trece prin dosul ei și se arată iarăși cu o măestate mai adâncă decât tăcerea... Ca o oaste, purtată prin toate războaiele unui veac, se strecoară coloane întregi și frânte, una după alta, frânturi de ziduri și de monumente, — se adăpostesc după colină și se opresc acolo...

Deodată îmi simt urechile isbite de strigăte pițigăiate și stridente. Cobor ochii pe apă: suntem în Grecia modernă. Ca niște câni, strânși împrejurul unui arbore, pe care s'a furșat o pisică, se înghesuie bărcile pe lângă „Româna”. Aici vapoarele rămân în larg, iar legătura cu portul se face prin bărci.

De pe drum, ni-s'a spus că în Grecia trebuie să fim cu multă pază, dacă nu vrem să ne întorcem acasă fără bagaje și chiar fără bani... Pe poliție, se zice, nu poți să pui mult temei. Trece în partea „dușmanului” când și-e lumea mai dragă...

Furtul și răutatea Grecilor moderni, ajunse aproape clasice, se esplică, pentru clasa de jos, în mare parte, prin sărăcia acestei țări. Pământul acesta puțin și adesea, pietros și sterp nu poate să dea hrană tuturor locuitorilor, și, cu atât mai puțin, poate să alimenteze negoțul și industria. Cei mai întreprinzători părăsesc țara, cu gând de a o revedea din vreme în vreme; iar dacă nu se mai pot întoarce, trimit bani pentru rude ori pentru neamul lor întreg. În alte țări, unde terenul e priincios pentru marea negoț, ei se fac mari negustori, și sprijinesc de acolo cultura și arta grecească.

Abia s'a lăsat scara, și o ceartă aprinsă se încinge, în limba cea nouă a lui Pericle, între doctorul „României” și un Grec. După privirea semnificativă și atitudinea poruncitoare a doctorului și după tonul împăciuitoare al unui ofician grec, înțelegem că e vorba de o concesie pe care medicul Român nu vrea s'o îngăduie.

Cu o neplăcută impresie, părăsim, pentru totdeauna, vasul românesc, care are drum spre Egipt. Intrăm în bărcile, cari se îngrămădesc la scară gata să te împingă în apă. Mi-am zis: Atena și Atenienii de azi nu-mi trebuiesc. Avem vre-o 20 de ceasuri până la plecarea spre Italia: să mergem la Acropole, și, acolo, între zidurile cetății de odinioară, să ne așezăm pe pietrele templelor dărâmate, și — să vorbim cu ceilalți...

Romulus Cioflec,

MAGAZIN IEFTIN
MAUTNER R.

ieftinătate generală surprinzătoare.

Cumpărând o cantitate mai mare de mărfuri am ocaziune a pune la dispoziția Onor. public, cu prețuri uimitor de scăzute: pânzeturii, canafas (pânză lustrasă), delin de spălat, delin francez, Batist de mătase, zăphir englez, albituri, șervete, fețe de masă, covoare, perdele, acoperitoare de pat, etc., orice obiecte din acest resort. Multime de stofe și costume engleze cu jumătate de preț se capătă la magazinul ieftin al lui

MAUTNER R., Brad, str. Iluyadi Nr. 1. — Prăvălia e deschisă a. m. dela 8—12, p. m. dela 1¹/₂—7 ora.

„Isabeau“ de Pietro Mascagni

La Buenos-Aires, cel mai însemnat centru al Americii latine, a fost dăunâzi premiera operei „Isabeau“, ultima creațiune a lui Mascagni. Președintele Republicii argentine a fost prezent la reprezentare, și mult public. A stăpânit o dispoziție sărbătorească și s'a aplaudat mult, îndeosebi după actul II., unde orchestra ilustrează cavalcada frumoasei princese Isabeau prin oraș, din pe-deapsă, acoperită numai de un văl, (totuș nevăzută de nime decât de falnicul cavalier Falco, condamnat pentru indiscrețiunea aceasta a perde amândoi ochii; Isabeau îl iubește, dar nu poate îndupleca pe tatăl ei a schimba sentința, și moare). Subiectul este prelucrat după o veche legendă engleză.

Născut la 7 Decembrie 1863 în Livorno, Mascagni este în al 48-lea an al etății. Tânăr încă a devenit deodată cunoscut și popular prin opera sa „Cavalleria rusticana“, premiată la concursul aranjat de firma Sonzogno din Milano, în anul 1890. Lucrările mai mari ce au urmat: „Amico Fritz“ (1891), „Frații Randzau“ (1892), „Ratcliff“ (1894), „Iris“ (1898), „Le maschere“ (1901) au rămas fără succes, și au făcut pe mulți să dubiteze în talentul său de componist. Se anunță că „Isabeau“ pare a întrece, ca „orchestrare“, „Cavalleria“.

INFORMAȚIUNI

Arad, 27 Maiu v. 1911.

De-ale noastre.

Poetul Duiliu Zamfirescu și „Tribuna“. „Independentă“, deminonda babă, terenul pe care se prostiuează intelectul, sub antrepriza lui moș Nicolae — acest vulgar pamflet de opoziție, are tupeul să numească pe d. Duiliu Zamfirescu: *plagiator insolent*. Înțelegem ca o gazetă românească de peste Munți să nu aprobe păreriile marelui artist, considerând adevărul că și în artă, „poporanismul“ este o hrană necesară sufletului înlocuind cum stomacului îi priește și ceapa tot așa de necesar ca și crema fină, cu atât mai mult cu cât poporanismul cuprinde și el transcendentalism și senzorialism în măsura firei artei curate. Inșă contra unei păreri „Tribuna“ nu opune alta, ci atacă cu insulte ordinare după cum se obișnuiește în trafirul său intelectual.

Și astfel sterila fipiică, legându-se de rezultatul publicat la noi, al comunicării d-lui Iorga la Academie, zice că am trecut peste elogiile aduse de d. Iorga scriitorilor Goga și Agârbiceanu, (cel din urmă este mai plouat printr'un „salt elegant“ (?) de pisică). Dar nu „Românul“ a retăcut aceste elogi, ci corespondentul nostru care ne-a trimis acel rezumat și asta din bunul simț care spune că laudele sunt banale când operele unor scriitori s'ar lăuda ele de sine.

Vezi-ți obiectivo, tu mai întâi bărna din ochii tăi. La Lugoj și la Orăștie se fac mari adunări populare. Zici că ești gazetă „națională“, de ce le retaci? De ce nu-ți pui pagini la dispoziția propagandei, de ce nu îndemni pe Români să ia parte la aceste adunări spre lumina munții lor, de ce, în schimb după aceste adunări, scrii notițe: „cât o fi costat?“, de ce toate acestea metafizică calfa a lui Mangra și Șeghescu, nec. insolato a călugărilor infelici!

Personale. D. dr. Ionel Moga, orig. din Sibiu, medic prov. de fregată în marina M. S. a fost împărțit în serviciu pe vasul „h“ la Pola.

P. S. Sa părintele Episcop Ioan I. Papp în vizitațiune canonică. Azi dimineața P. S. Sa părintele Episcop diecezan Ioan I. Papp din Arad a plecat pentru mai multe zile în vizitațiune canonică. P. S. Sa va sfîinți biserica din Gura-Văii din părțile Hălmagiului, cercetând toate comunele dela Almăș până la Ciuciu. Va petrece o zi și în Brad, unde a doua zi de Rusalii va pontifica sf. liturgie. Din valea Hălmagiului P. S. Sa va trece munții Bihorului în protopopiatul Vașcău, unde asemenea va vizita mai multe comune.

Ni-se trimite acum după ameazi știri telegrafică, că P. S. Sa a sosit cu trenul de dimineață la Gurahonț, unde i-s'a făcut o primire splendidă din partea poporului adunat în număr mare. Ivierea P. S. Sale în mijlocul credincioșilor

săi a produs adevărată revelație sufletească.

Adunare economică la Coșteiul-mare. „Reuniunea proprietarilor de vite“ dela Orăștie va organiza *Duminică după Rusalii* (5/18 Iunie) o mare *adunare economică* la care va lua parte economia din comuna *Coșteiul-mare, Silha*, în Bănat, și cele vecine.

Lucrurile de cari se va vorbi în adunare vor fi: propoveduirea mântuitoarei idei a *tovărășilor economice*, de tot felul la poporul nostru, și a se face cunoscută în toate amănuntele și binefacerile ei „Reuniunea proprietarilor de vite“ dela Orăștie, pentru care arată deosebită interesare și frații noștri Români din acele părți.

Vor vorbi în adunare fruntașii noștri din partea locului, părintele *Adam Groza*, din Coșteiu, *Is. Popovici* din Silha, și alții, — iar din partea „Reuniunii“ pentru asigurare contra pagubelor în vite vor merge și vor vorbi poporului d. *Vas. C. Osvadă*, directorul „Reuniunii“, și cel mai însuflețit apostol al mișcării pentru *tovărășii*, apoi părintele *Ioan Moța* și medicul veterinar al „Reuniunii“ d. *Tr. Iarca*.

Vestind ținerea acestei adunări economice la Coșteiul-mare, rugăm cu o cale poporul din Coștei și comunele vecine, a lua parte la ea.

Pentru tovarășii. Asociațiunea pentru cultura și literatura poporului român, primind dela marele Vasilie Stroescu un dar de 50 mii pentru sprijinirea mișcării cooperative, — a însărcinat pe redactorul „Tovărășiei“ d. *Vasilie C. Osvadă* să meargă în diferite părți ale țării și apoi în România și Bucovina, ca să studieze la fața locului felurile tovarășii, și apoi întors acasă, să facă raport amănunțit și să prezinte un plan de lucrare cooperativă (prin tovarășii), Redactorul „Tovărășiei“ d. *V. C. Osvadă* va face această călătorie de studiu în jumătatea a doua a lunii Iulie și întâia alui August.

(„Tovărășia“).

Convocare. Despărțământul protopopesc Chișineu al reuniunii învățătorilor români ort. din ppiatele arădane I-VII își va ținea adunarea sa de primăvară Luni în *6/19 Iunie* a. e. la școala conmembrului Ioan Caba din *Chișineu*, la care sunt invitați a participa toți membrii și sprijinitorii școalei. Programul: La 7 ore a. m. Chemarea Duhului sfânt. Ascultarea examenului. Deschiderea ședinței. Reflexiuni asupra examenului și eventual expunerea observărilor asupra tuturor examenelor din tract din partea comisariatului consistorial de examene. Cetirea rapoartelor. Incasarea taxelor. Cum s'ar putea înființa liga de temperanță între școlari, în ce privește alcoolul și ce rezultate se pot spera dela o asemenea întreprindere a noastră, dizertație de Ioan Belle. Propuneri și interpelări. Fixarea proximei conferințe. Incheierea. *Nădab*, 22 Maiu (4 Iunie) 1911. *Dimitrie Boariu*, prezident. *Traian Țabic*, secretar.

Maial. Miercuri, a fost școala de fete grăd. română din Lugoj oaspele d-lui dr. Isidor Pop la viaie, un fel de maial școlar, la care au participat peste 60 eleve și număroși oaspeți, cu totul la vre-o sută, în frunte cu P. S. Sa d. episcop dr. V. Hossu. Neobosita d-nă Alma Pop s'a îngrijit, necruțând osteneții și jertfe, ca toți să petreacă bine, ducând cu sine suvenirea unei zile frumoase. Muzică, cântări și jocuri vesele, întrerupte de mese bogate, cu gust aranjate, au constituit programul acestei zile de maial, favorizate de un timp admirabil. Glasuri vesele de copii au stăpânit ziua întreagă în largul viei, cari străluciau în splendoarea frumșeții din pragul verii, când multe roze în floare răs-pândiau îmbătătorul lor parfum. („*Drapeiul*“)

Din patrie.

Corb alb. Cronica asentărilor e plină de felurite manipulațiuni pentru a scăpa de cătanie. Sunt feciori, cari, cum înregistrasem și noi în mai multe rânduri, sunt capabili a se mutila, a se neferici pe întreaga lor viață, numai să scape de impozitul de sânge, cu care dătoresc patriei. Ba mulți renunță mai întâi la viață, căutând din adins moartea, ca să scape de șicanările unei supuneri oarbe, de care se face atâta abuz din partea superiorilor. Cu atât mai mult ne uimește faptul, că există fecior, a cărui supremă ambiție este de a fi înrolat. Corbul acesta alb e din Szarvas și-l cheamă Ion Climai. Și cât e de crudă și de ironică soarta. Comisiunea l'a aflat neap pentru serviciul militar. Pe bietul Climai l'a atins așa de mult aceasta, încât devenise melancolic. Zădarnică a fost mângăierea părinților și a prietenilor, zadarnic zâmbetul dulce al iubitei, nefericitul băiat a înnebunit. A spart, a devastat tot ce-i venia în cale; pe cei ce îndrăzneau să-l împiedece, îi mușca sălbatic. Pe sorioara sa a atacat-o cu un cuțit. Mulțumită ajutorului din vecini a scăpat de moarte. Intr'un târziu abia reușiseră să-l facă inofensiv. La sfatul medicului a fost transportat la balamuc.

Desperarea unei mame. Din Viena se anunță: Văduva Ana Muscoller, al cărei soț a murit nebun din pricina unor boli sexuale, temându-se că fiul ei a moștenit dela tatăl său boala, a încercat să-l omoare pe acesta cu prețul propriei sale vieți. Ea a pus în camera lor de culcare un vas cu cărbuni aprinși, sperând că astfel vor muri amândoi asfixiați.

Ei au fost găsiți ieri dimineața în nesimțire, dar au putut fi readuși la viață și salvați.

Sic transit gloria mundi. Constituindu-se de nou direcțiunea c. f. de interes regional Caransebeș-Hațeg, al cărei president a fost până acum Constantin Burdia, a fost înlocuit acesta prin C. Pogány, fostul prim-comite al Caraș-Severinului, sub a cărui oblăduire i-au crescut coar-nele lui Burdia.

Procesul asasinătorilor deputatului Achim, se va pertracta, la tribunalul din Giula, în luna viitoare. Văduva asasinatului, a înaintat la Curie o cerere, de cuprinsul că în locul tribunalului din Giula, *ca preocupat*, să se delege alt tribunal pentru pertractarea cauzei. La propunerea procuraturii reg. și în senzul procedurii penale, care în cazul când cauza e susținută de procuror, nu dă partidelor, dreptul să înainteze cereri de delegare, — Curia, în ședința de Joi, a respins cererea văduvei asasinatului.

Budapesta în — India. Gazetele ungurești adânc măhnite scriu următoarele:

„Eram pân'acum de credința, că neștiința ori ce e și mai rău reavoința e cauză, că străinătatea a cărei părere o așteptăm totdeauna cu vădită curiozitate, consideră Ungaria de o țară din Asia ostică, iar Budapesta — când de o mahala a Vienei, când de vr'un sătuleț mohamedan din Răsăritul îndepărtat. Și dacă până acum ne credeam îndreptățiți a ne indigna, acum nu ne este permis, căci de data asta o societate științifică a o-dresat o epistolă la Budapesta — din India. O societate din America, de unde nu eram obișnuinți a presupune reacredință. Afacerea adevărată este următoarea:

Un locuitor din Budapesta e membrul societății geografice din Washington, National Geographic Society. O societate absolut științifică de renume mondial, care a fost de atare recunoscută și de cei doi exploratori: Cook și Peary primindu-o de for judecătorească în afacerea lor. Aceasta trimisese chitanța de membru la Budapesta (*India*). Epistola a călătorit mult între asemenea împrejurări. A trecut prin Aden și prin Bombay, unde apoi s'a poticnit. Nu știau ce să facă cu ea, până-țce un funcționar al poștei din Bombay și-a luat greaua sarcină de a studia harta, îndreptând scrisoarea spre „Hungary“.

Atâta-i comunicatul gazetelor ungurești. Noi credem, că nu e minune a presupune Budapesta în India, după impresiile ce le-a lăsat în urma sa celebrul conte al întunerecului Apponyi.

Manevrele mari, împărățești din anul acesta se vor începe în primele zile ale lunii Septembrie a. e. sub suprema conducere a A. S. Arhiduceului Friederich și a mareșalului Frank. La aceste manevre vor participa peste tot 180 batali-

oane, 96 escadroane de cavalerie, 280 de tunuri, 250 mașini de pușcat precum și diviziunea de departamentului baloanelor și aeroplanelor de război.

Dela frați

Serbările Universității din Iași. Rectorul universității din Iași, d. Bogdan, a fost primit în audiență de M. S. Regele României, cu care s'a întreținut asupra serbărilor Universității din Iași. Data serbărilor s'a stabilit definitiv pentru 27 și 28 Septembrie. M. S. Regele s'a interesat de statuia lui Cuza, exprimându-și mulțumirea, că va fi așezată în piața Unirii. M. S. s'a mai interesat de statuia lui Mihail Kogălniceanu, care va fi așezată în fața Universității. Pentru serbările jubilar ale Universității din Iași, s'a stabilit definitiv următorul program:

Ziua I. — La orele 10 dimineața sosirea și primirea la gară a Suveranilor și a Familiei regale. La orele 10 jum. Te Deum la Mitropolie, iar la orele 2 jum. d. a., felicitările Universității la Teatrul Național. Seara retragere cu torțe.

Ziua II. — La orele 10 dimineața desvălirea statuei lui M. Kogălniceanu; în cursul zilei vizitarea monumentelor, iar seara, la Teatrul Național, serată de gală.

Ziua III. — La orele 9 dim. desvălirea statuei lui Cuza. La orele 11 deschiderea solemnă a cursurilor universitare. În timpul zilei curse, danțuri, etc. Seara banchet la Teatrul Național.

România amenințată de holeră. Din Constanța se anunță, că Miercuri în 7 Iunie c. n. a sosit în portul de acolo vaporul „Principesa Maria” cu 131 călători și 72 marinari având patentă de sănătate brută în care se menționa că în Constantinopol s'au ivit mai multe cazuri de holeră. Medicul portului, a luat imediat măsuri pentru desinfectarea întregului vapor și a pasagerilor, prin etuvă, dispunând ca toți pasagerii sosiți să fie supuși supravegherii medicale timp de 5 zile.

În același timp a intervenit la direcția generală a serviciului sanitar ca să interzică importarea fructelor, legumelor și a peștelui provenite din Constantinopol și să închidă Mangalia.

Sosind în localitate inspectorul sanitar a luat măsuri preventivoare ca epidemia holerică să nu fie răspândită în țară.

Orașul Constantinople a fost infectat cu teribilul flagel de un soldat bolnav venit la 26 Maiu st. n. din Samsonn (Anatolia) unde holera bătute cu furie.

Regina României în Dobrogea. M. Sa Regina României, care se află încă tot la Constanța, unde va mai sta câteva zile, își petrece tot timpul în pavilionul din port, unde ia masa și doarme preste noapte. În cursul zilei M. Sa invită la ceai doamne din înalta societate și persoane oficiale.

Premiile Academiei Române. Cercetându-se lucrările prezentate la concursul premiilor ce sunt a se decerne anul acesta, Academia Română a hotărât până acum premiarea următoarelor lucrări:

Premiul „Adamachi” de 5000 lei a fost divizat, decernându-se câte 1000 lei, d-lor A. Babeș și P. Oceanu pentru lucrarea „Capra (Vaca săracului)” București, 1910; d-lui căpitan N. St. Burileanu pentru „Teoria generală a calculului probabilităților și aplicațiunile ei la studiul și practica tractatelor de infanterie și de artilerie” București, 1910; d-lui prof. dr. N. Leon pentru lucrarea d-sale „Studii asupra culicidelor din România”, București, 1910; și d-lui N. Mazăre, pentru „Harta etnografică a Transilvaniei”, Iași, 1910; și d-lui dr. Z. G. Petrescu, pentru un „Studiu asupra cauzelor lăptirii și stărei actuale a sifilisului în România, Sifilisul la țară”, București, 1910.

Premiul „Lazăr” de 5000 lei, s'a decernat d-lor N. Filipescu și Gr. Manolescu, pentru lucrarea „Animalelor domestice din România”, București, 1910.

Premiul „Anastase Fătu” de 3000 lei, d-lui G. Murgoci pentru „Harta geologică a județului Mehedinți”.

Asupra decernării celorlalte premii, Academia va hotărî în ședința de azi.

Diverse

La fondul „Despărțământului femeiesc” al „Reuniunii meseriașilor rom. sibiieni”, următorii, procurând prin mijlocirea secretarului „Reuniunii rom. agricole sibiene” sămințe mai bune și mai ieftine, au dăruit: Ioan Nanu, econ. (Râșnov) 20 bani; Petru Cristescu, inv. pens. (Cuptoria) 10 bani; Ioan Popescu (Maros-Héviz) 20 bani; Gerasim Nariță, paroh (Sohodol-Poiană) 10 bani; Ioan Blaga, par. (Jibert) 30 bani; Maria I. R. Moroian, (Săcele), 14 bani; Nic. Garoiu 10 bani, Vas. Muntean, învățător (Poiana-Mărului) 10 bani și Vic. Tordășianu, prez. 15 bani.

La fondul dr. P. Șpan pentru ajutorarea copiilor de Moți aplicați la meserii, al „Reuniunii sodalilor români din Sibiu” au mai dăruit: Ioan Manta jun., paroh (Gurarăului) 5 cor., Sam. Petrașcu, măestru măsar (Paris) 1 cor., „Detunata” institut de credit și economii (Bucium) 10 cor., Ioan Precup, contabil 3 cor. I. Corcheș, proprietar (Bucium) 4 cor. și V. Tordășianu, președinte 10 bani. Starea fondului 649 cor. 18 bani.

Inelul de logodnă al lui Napoleon. Americanul Astor, miliardarul, a cumpărat cu cincizeci de mii de franci (5.0-0-0-0) inelul de logodnă al lui Napoleon... Înțelegem pe Astor... El vrea senzația, să-și tragă pe deget inelul de logodnă al lui Napoleon și crede astfel, că se logodește și el cu veșnicia, ca marele surghiunit al Insulei Sf. Elena.

Din străinătate.

„La Miracle de Saint Sébastien”, drama lui d'Annunzio despre care scriem astăzi, va fi tradusă în românește de d. Emil Isac. D. Isac a cerut autorizație dela d'Annunzio, prin d. I. Gorgia de Ruarez, tânărul poet spaniol. „La Miracle de Saint Sébastien”, dupăcum suntem informați, va apărea în traducere germană și în traducere spaniolă. În nemțește va fi tradusă de Hugo von Hoffmannsthal, iar în limba spaniolă de apreciatul poet Gomez Carillo. „La Miracle de Saint Sébastien” va fi predată în America, în Metropolitan House, în stagiunea viitoare.

Agitația vierilor din Franța. Mișcarea vierilor șampaniști din Franța, domolită în primăvară, iese din nou la iveală, inspirând serioase temeri, că se va întinde.

La Bar-sur-Aube a avut loc o demonstrație. Treisute vierii s'au adunat în fața primăriei, căutând „Internaționala” și purtând drapele roșii.

Întregă garnizoană a fost pusă în picioare, căci se răspândise vestea, că podgoreni sunt înarmați și că ar fi tras contra avant-posturilor.

Autoritățile au dat ordin, ca toate prăvăliile din oraș să fie închise.

Sosind jandarmii, aceștia au fost primiți cu fluerături și s'au produs ciocniri de oarecare gravitate. S'a adus atunci cavaleria, care șarjând mulțimea a reușit să o împărștie.

S'au operat mai multe arestări. Starea de asediu a fost proclamată în localitate.

Moștenirea lui Tolstoi. Contesa Sofia Tolstoi, văduva marelui scriitor, a venit la Petersburg spre a termina negocierile cu Statul, care oferă un milion de ruble pentru domeniul Yasnjaja-Poliana.

Averea în numărul rămasă de pe urma scriitorului romanului „Pace și Războiu” e de 600.000 ruble.

Văduva adunat a până acum material de câteva volume din articolele apărute în ziarele din lumea întreagă, cu prilejul morții marelui cugător.

O paradă în 15 mii persoane. Românii noștri din Dayton, O. au avut rara ocaziune de a vedea o frumoasă paradă ce a făcut-o Asociațiunea Școlilor de Duminecă a statului Ohio, în 7 Iunie, cu ocaziunea convenției a 52-a.

Numai puțin ca cincisprezece mii de oameni au purtat în mâni steaguri naționale americane, după cari au mers un șir lung, lung de copii și fete de școală, în număr de cincisprezece mii, cântând cântări naționale.

Răpirea unui profesor german. Profesorul geolog, Richter, din Jena, aflându-se în Grecia pentru scrutări geologice, a fost răpit de o bandă, greacă și adus în mijlocul munților, unde îl țîn ascuns, cerându-i în schimbul eliberării o sumă de 500.000 frc. Ziariștii greci au întreprins o anchetă pentru a descoperi banda care a răpit pe savantul german. Câțiva ziariști au făcut o excursiune pe munții Allas spre a afla ascunzătoarea bandiților, cari au răpit pe profesorul german Richter. Ziariștii asigură că au descoperit ascunzătoarea, dar nu o pot trada, căci bandiții ar fi în stare să-l omoare pe Richter în caz când autoritățile ar da de urmele lor.

Ziariștii au atras atenția consulului german că ar fi bine să trimită bandiților cât mai curând prețul de răscumpărare, căci bandiții sunt hotărâți să-l ucidă pe Richter.

Cutremurul și intrarea lui Madero în Mexico. Numărul victimelor secerate de cutremurul din Mexico trece peste 200 de morți și mulți răniți mai ales soldați și copii. Cu toată groaza acestei catastrofe, populația a făcut o grandioasă primire lui Madero, șeful revoluționarilor victorioși, care îndată după încetarea cutremurului făcea intrarea triumfală în Mexico. Mai mult ca 250 mii de oameni au alergat îndată la gară ca să primească și să aclame pe învingătorul Madero, viitorul președinte al republicii Mexico.

Impușcat de copilul său. Un farmer din Greenwich, Conn, bogat mare altfel dar era tot cam bolnav, s'a socotit că mai bine să moară. Dar cum? Iute ia venit un gând bun, că a trimis nevasta la o farmă vecină, iar el a rămas acasă cu copilul lui, care e abia de 12 ani.

Încarcă pușca o leagă bine la un loc potrivit, iar apoi chiamă copilul, ca așa în jucărie să tragă de cocoș. Copilul neștiind ce vrea tatăl-său așa a făcut, s'a pus și cum cocoșul dela pușcă era ridicat a tras de el în jos, pușca s'a slobozit și cum bătrânul sta cu pieptul în fața țevei a fost străbătut de gloanțe căzând mort pe loc.

Bietul copil a început a striga și a chema vecinii cari au găsit pe fermier mort. Băiatul a a istorisit toate, de unde s'a aflat că bătrânul a voit așa, să moară pușcat de copilul lui.

Un orb care face compoziții de note pentru ca să trăiască. Orașul Cleveland între mulții lui nenorociți de prin cele fabrici, are și unul, care își susține viața din aceea, că compune note muzicale pe cari le vinde.

După cum spun foile englezești, acest tânăr orb, care și-a pierdut lumina ochilor într'un accident, are foarte bune compoziții și trec foarte bine pe piața muzicală. Dânsul în fiecare an face numai câte 2 compoziții și prețul acestor compoziții este foarte înalt.

Numele lui e Bennett F. Sperry.

Accidentul unor soldați Un detașament din regimentul 120 infanterie din Paris reîntorcându-se dela gară, a fost ajuns din urmă de un automobil care venia cu mare viteză.

Un soldat a fost omorât pe loc, altul a fost grav rănit și mai mulți sânt mai ușor răniți.

Atențiune! Din cauza aglomerării magazinului meu — bijuteriile admirabile, obiectele de argint și ceasurile excelente de buzunar, despre cari oricine se poate convinge, le vând cu prețuri foarte scăzute.

Obiectele de argint de China le vând cu prețurile originale.

Mare asortiment de ochelari excelenți, ziceri și lornete.

Cu stimă

Weinberger Ferencz
Arad, bulevardul Andrássy nr. 20.

x **A apărut:** Elemi népiskola értesítő könyvecske — Aviz școlar pentru școlile populare primare.

Se află de vânzare la Librăria diecezană din Arad. Prețul unui exemplar 30 fil, + 10 fil, porto.

ECONOMICE

Deosebirea dintre sistemul cooperativ a lui Schulze Delitzsch și Reiffeisen

Atât Sch. Delitzsch cât și Reiffeisen au avut aceeași țintă, același ideal: amândoi au cercat să afle o cale pe care poporul să se ajute el pe el. Și unul și altul ajung la convingerea, că calea aceasta nu poate fi alta decât *calea asocierii*. Cu toate că amândoi au același ideal și spre atingerea idealului bat cam același drum, totuși dacă vom face o asemănare între sistemul lui Sch. D. și a lui R. aflăm deosebiri foarte mari.

Reiffeisen era de părerea, că durata scurtă de credit introdusă la însoțirile de credit a lui D. e cu totul nepractică și nepotrivită pentru țaran. Dânsul (Reiffeisen) era mare dușman al „wechselului” introdus de „Vorschussverein-urile” lui Delitzsch. Chiar de aceea R. nu recunoaște schimb ca potrivit în mâna țaranului. Însoțirile reiffeisene dau împrumuturi numai pe lângă obligațiune și nu numai pe o durată de 3—4 luni, ci și pe durate mai lungi dela 2—10 ani. Astăzi atât însoțirile sistem R. cât și cele sistem D. acordă împrumuturi și de o durată mai scurtă și de durate mai lungi. După cum sunt lipsele, împrejurările precum și scopul pentru care se face împrumutul.

Însoțirile de credit înființate de R. nu se mai mărgineau numai la negoțul bănesc ca ale lui Sch. D. ci cuprindeau în programul de acțiune și de fapt cercau să mulțumească toate lipsele țaranului pe lângă împrumutul bănesc se ocupau și cu desfacerea și valorarea produselor precum și procurarea tuturor articulelor de care are lipsă țaranul nu numai la purtarea economiei ci și la susținerea casei. Chiar de aceea o tovarășie de-a lui R. era imposibil ca să se extindă mai mult, ca peste o comună.

Delitzsch, în sistemul său nu amestecă tot felul de întreprinderi. Dânsul zice, că însoțirea de credit să se mărginească exclusiv la negoțul bănesc, tot așa și tovarășia pentru procurare să mărginească numai la felul acesta de negoț, asemenea și însoțirile de valorizare. După D. orice tovarășie trebuie să aibă un anumit caracter, o anumită notă individuală. De aci urma,

ca sistemul D. permite extinderea unei tovarășii preste 3—4 sate, ba însoțirile de credit ale lui Delitzsch se extindeau chiar și peste mai multe comune.

Un ce caracteristic la însoțirile lui R. e, că atât directorul, cât și membrii din direcțiune nu capătă nici o plată, nici nu li-se împarte nici o tantiemă. Aci singur contabilul, care e totodată și casier, capătă plată. Casierul acesta contabil, *care de fapt e sufletul tovarășiei*, nu putea însă să fie ales membru în direcțiune. Delitzsch nu-i contra, ba chiar recomandă, că ceice conduc tovarășii, să fie cât de cât remunerați bănește. Iar *casierul-contabil* nesmintit trebuie să fie membru în direcțiune. *Astăzi salariul acestui ofițiant e cam 1000 de mărci și e membru în direcțiune în virtutea statutelor.* Membrii din direcțiune, precum și cei din comitet nu capătă nici azi nici tantiemă, nici „mărci de prezență”. Directorul executiv e remunerat pentru multele osteneți puse în favorul tovarășiei, pe lângă mulțumită scrisă în carte și cu câte 100—200 mărci anual.

Pe când Sch. D. e pentru introducerea cvotei la orice fel de tovarășie, pe atunci R. nu vrea să impună nici o cvotă. În § 27*) din statutele *asocierii de credit înființată de Reiffeisen în comuna Anhausen la anul 1862* se spune limpede, că cel ce vrea să fie membru al tovarășiei nu trebuie să plătească nici o taxă bănească (cvotă). Fiecare membru însă e răspunzător cu toată averea sa pentru întreprinderile ce se fac sub forma tovarășii. Însoțirea luca cu capitalul ce se aduna din depuneri și din împrumuturi, ce se luau dela bănci în mare, pe lângă un % mic.

Împrejurarea, că Reiffeisen nu pretinde nici o taxă (cvotă) dela membri, a făcut ca statutele mai sus numite să rămână mult timp neaprobată din partea forurilor adm. Iar Delitzsch a combătut în scris în termeni foarte aspri principiul acesta. Astăzi orice tovarășie, care vrea să fie înregistrată trebuie să spună în statut mărimea cvotei, capitalul de învârtire îl formează în locul prim cvotele și numai în locul al doilea depunerile.

După sistemul lui R. membrii însoțirii nu capătă nici un Pfening din venitul curat, ci întreg profitul trece la fondul de rezervă și la fondul filantropic. La însoțirile lui D. membrii la sfârșit de an capătă un fel de dividendă după mărimea cvotelor solvite. Dividenda aceasta însă nu poate fi mai mare ca interesele ce obicinuește însoțirea să plătească pentru depuneri.

Tovarășiiile de azi operează tot în felul acesta. Restul profitului și după D. trece la fondul de rezervă și de binefaceri, cari fonduri, la caz, că s'ar desființa însoțirea, sunt averea membrilor,

*) Dr. Müller: Die geschichtliche Entwicklung des landwirtschaftlichen Genossenschaftswesens in Deutschland, Leipzig 1901.

pe când după sistemul lui R. fondurile însoțirii vor trece la comună, care va avea să le folosească tot spre scopurile, cari le-ar fi folosit însoțirea desființată.

Sistemele acestea azi abia se mai știu din carte. În decursul timpului ele s'au complectat unul pe altul și au format un sistem nou care e în praxă azi la toate tovarășiiile din Germania. Despre sistemul acesta modern am amintit cu alte ocazii în diferite rânduri și promit să mai revin asupra lui.

Adrian Oțoiu.

BIBLIOGRAFII.

—x—

Viața Nouă excelenta publicație liberă, condusă de distinsul profesor universitar O. Densușianu, N-rul 7, (An VII. 15 Maiu 1911 v.) a apărut cu următorul sumar interesant:

- A. Gherghel. Când trist (poezie).
M. Ștefănescu. Din filozofia lui Eminescu (essay)
E. Măru. Dor de soare (poezie).
Emil Isac. Sădău și război (poemă în proză).
E. Speranță. Sistemele himerei. (Studiu filozofic.)
Ovid Densușianu. Pentru cine va face istoria Universității noastre.
Din mișcarea intelectuală.
Literatură: N. Iorga: Mihai Viteazul. — *Sufletul romantic.*
Artă: L. Legrand.
Viața nouă apare de două ori pe lună și în fiecare an edă un volum, conținând „Conferențele Vieții Nouă”. Costă pe un an 9 lei. *Redacția și administrarea: București, Calea Victoriei Nr. 184.*

Redactor responsabil: Atanasiu Hălmăgian.

Univ. med.

dr. VICTOR GRAUR

medic școlar calificat, profesor de igienă, instituit de dentistică.

Arad, Andrassy-tér Nr. 22.

Etagiu I., în fața pal. administrativ (comit.)

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL”.

PĂCATUL

dramă țărănească în 3 acte

localizată din franțuzește

de dr. Horia Petra-Petrescu

— Urmare —

(9) Da zău, toate merg bine! (ia sticla și bea) minunat! Așează sticla la loc, pe masă, se pune în pat și stinge lumina. Poți să te făleşti, Crișane, că ți-ai isprăvit lucrul minunat. (cască încet și lungeste). Nimeni nu o să te auză, dacă vi-zi... nimeni!... Visuri!... prostii!... (Pauză).

SCENA A 4 a.

Crișan în pat, dormind, — apoi judecătoria, Președintele, Procurorul, Judecătorul, Gendarmii, Privitori etc.

(Fundul scenei se schimbă încet pe încetul. Se face tot mai luminos, se vede sala judecătorească, o sală cu tavan înalt, neprietinos, cu bănci în formă de semicerc, pline cu privitori; ferestri înalte; în fundul sălei stau trei judecători, unul în dreapta, procurorul la stânga. Pe o masă o manta verde, cu blană și o căciulă de zimur. Președintele sună cu clopoțelul. Apare Crișan, sdrențuros, palid și scofălcit, printr'o ușă laterală, împrejmuț de jandarmi; se vede lumina temniței în expresia feței lui; se așează pe banca acuzaților, cu trei jandarmi în urma lui. —

Intregă scena aceasta misterioasă se petrece în penumbră. Cuvintele sânt rostite pe șoptite, fiecă larmă e potolită. Cu cât progresează acțiunea, cu atât se aud vorbele mai lămurit: *visul* celui adormit trebuie să se realizeze — așazicând pe încetul. — La un semn al președintelui citește *procurorul*, într'un ton monstru, actele de acuză, precum și declarațiile martorilor. Se aud lămurit numai ici-colea vorbe, ca: „În noaptea de 24 Decembrie... Grecul... birtașul Crișan... Viclenie mare... folosindu-se de încrederea generală... a scăpat 15 ani... ceasul dreptății... un fapt de nimica... frații Mocanu... O nouă pauză. După cetirea actelor se luminează mai tare scena.)

Președintele: Acuzatul, ai auzit ce au fasonat martorii. Ce ai de spus la asta?

Crișan: Martorii?... tot oameni, ca i n'au văzut nimic... cari au casele trei, patru kilometri de locul, unde s'a întâmplat omorul... noaptea... iarna. Aștia sânt martori la D-voastră?

Președintele: Răspunde liniștit; nu-ți pot ajuta nimic nici strâmbăturile, nici furia asta — Ești un om viclean.

Crișan: Nu, d-le președinte sânt un om cum se cade.

Președintele: Ai știut să găsești momentul potrivit, ca să te lapezi de orice prepus, ai delăturat orice lucru, care ar fi putut dovedi ceva... Ești un om, de care trebuie să-ți fie frică.

Crișan: Fiindcă nu găsiți nimic împotriva mea, să vă fie frică de mine? Atunci vă e frică de toți oamenii cinstiți, fiindcă nu dau nici un prilej de bănuială?

Președintele: Glasul poporului te învinovățește.

Crișan: Ascultați-mă, domnilor judecători: Dacă înaintea un om, dacă se ridică deasupra ălorlalți, dacă-și agonisește încredere și bani și moșie, atunci dă de mii de pismătăreți. O știți și d-voastră asta, că se întâmplă în toate zilele. Așa și la mine — spre nenorocirea mea, au văzut mii de invidioși, de cincisprezece ani de zile, cum mi-se înmulțește averea, și de aia m'au dat în judecată; vreau bucuros să cad și să vadă cum mă dau de mal. Dar trebuie să audă niște judecători drepiți și înțelepți pe astfel de invidioși? N'ar fi mai bine să-i silească să tacă? N'ar fi mai cu cale să osândească neamu' asta pismătăreț?

Președintele: Vorbești foarte bine acuza-tule; ți-ai pregătit de mult în gândul d-tale vorbirile astea. Dar noi avem ochii deschiși și vedem ce se petrece în d-ta. — Care-i pricina, că auzi de atâtea-ori zgomot de zurgălae!

Crișan: Eu n'aud zgomot de zurgălae!

(afară se aud zurgălae).

Președintele: Miștești! Tocmai acum în clipa asta le auzi. Spune-ne de ce le auzi?

Crișan: Nu-i nimic; e sângele, care-mi bate în urechi.

Președintele: Dacă nu vrei să mărturisești pricina zgomotului ăstuia, o să lăsăm să vină tâlmăcitorul de visuri, ca să ne deslușească el.

Crișan: E drept, aud zurgălae.

Președintele: Domnule scriitor, scrie depoziția aceasta.

La Librăria diecezană, Arad

se află de vânzare următoarele cărți literare:

Dr. Em. Grigorovița, Cum a fost odată, schițe din Bucovina cu 84 ilustrații în text	2·80
Dr. Em. Grigorovița, Peatra muierii, roman istoric	1—
Merimée Pr. Don Jnan, trad. de S. Nădejde	—30
Ciocârlan I., Inimă de mamă	—30
Tailler Em., Succesul în viață	—30
Al. Dumas, Tatăl, Măestrul Adam Calabrezul	—30
Shakespeare W. „Regele Lear“ tragedie în 5 acte și 25 tablouri	—45
Eftimiu Victor, Înșirate Mărgărite. Poem feeric	2—
Gorki M., Mama, roman	1·50
Payot I., Educația voinței	2—
Mikszath C., Cavalerii	—30
Jules Payot Educația vinței	2—
Tăslăuanu C. Oct. Informații literare culturale 1903—1911	2—
Iorga N. Studiu și documente cu privire la Istoria Românilor vol. XIX.	3—
Agârbiceanu I. Două iubiri	2—
„ „ In clasa cultă.	1·80
Ghibu I. Ziaristica bisericească la Români	2—
Golescu Const.: Insemnările călătoriei mele făcută în anul 1824, 1825—1826	3—
Viora din Bihor, Viorele, schițe și nuvele	2—
Stavri A. Luminisuri, poezii	2—
Pestalozzi H. Leonar și Ghertruda, o carte pentru popor tradusă în românește și însoțită de o introducere de Ion A. Rădulescu-Pogoneanu	3·50
Poe Edgar, Ingropat de viu	—10
Martig. Em. Psihologia pedagogică	3·50
Tschudi Clara: „Tinerețea Mariei Antoaneta	—30
Boteni I.: „Drumuri“	—30
Mosoch Sacher: „Buni și răi, gazetarii“	—30
Anghel D., Povestea celor năcăjiți. Fantazii și portrete	—30
Sadovean Pevestiri din războiul ediția II.	2—
„ Floare ofilită ed. II.	2—
„ Apa morților roman,	2—
Henrich Ibsen Poesii trad. de Iosif și Anghel	2—
Mironescu Dr. Th. Cura de slăbit și de îngreșat	—30
Flamarion C. Urania vol. I și II	—30
Wilde Oscar Pescarul și sufletul său trad. de Anghel.	—30
Dr. Ghibu On. Cercetări privitoare la situația învățământului nostru primar.	1—
Agârbiceanu I. In întuneric.	2—
Gârleanu Em. Din lumea celor cari nuvântă	2—

Dr. Iacob, Căsătoria a doua a preoților, chestiune de drept canonic	1—
Shakespeare W. Regele Lear, tragedie în 5 acte și 25 tablouri	—45
Bertolazzi C., Zile de sărbătoare, comedie în 5 acte	—40
Marosch S. Creditorii	—30
Chanteaubriand, Atala	—30
Albumul armatei române 27 tablouri frumos lucrate în mai multe culori în mărime de 42/52	Cor. 15—
Album, Amintiri din Războiul independenței 1877—1878	Cor. 2·50
Agârbiceanu I.: „In întuneric“, nuvele	2—
Luncianu M.: „In sărbători“ nuvele	1·50

Plus de fiecare câte 10—20 fil. pentru porto postal.

Un candidat de avocat român

cu praxă, află aplicare momentană în cancelaria mea.

Reflectanții rog să se adreseze subscribului:

Dr. Ion P. Olteanu,
advocat.
Magyarlâpos.

În atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică împreună cu **becuri**, execută și furnizează prompt sub cele mai favorabile condiții de plătire.

Koch Dániel

Intreprindere de instalarea sonerilor și telefonului

Arad, str. Deák-Ferencz Nr. 42.

Ziffer Sándor

intreprindere de mașini de scris
Arad, strada Forray, palatul contelui Hunyady.

Unicul vânzător al mașinelor cu renume universal

Underwood Visible,

se pot scrie deodată 15—20 exemplare; soliditatea lor e neîntrecută; provăzute cu litere românești după plac, se pot primi pentru probă și recomandare **fără taxă.**

Primesc și pentru jurul Aradului întocmirea mașinelor în cursul anului întreg și sub îngrijirea mea de specialist, mașinele vor funcționa regulat.

Curs permanent pentru stenografie și contabilitate la mașină.

Mare magazin de aparținente de cea mai bună calitate.

La librăria diecezană din Arad

se găsesc

propise (corecte)
de examen

cu Cor. 1·20 o sută bucați, plus 20 fileri pentru porto postal; asemenea cărți potrivite pentru premii școlare.

Cumpăr

sau dau în schimb pentru alte obiecte:

Recipise de amanet,
aur, argint sdrobot și bijuterii,

Deutsch Izidor,
orologier și bijutier.

Arad, str. Weitzer János.
(Palatul Minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat. **Telefon 438.**

Crișan: (repede). Da... dar îi aude numai în vis.
Președintele: Scrie, că-i aude numai în vis.
Crișan: Să viseze poate ori care om cinstit.
Unul din ascultători: (incet vecinului său). E drept — visezi fără să vrei.

Altul: (tot așa). Fiecare om visează.
Crișan: (intorcându-se spre ascultători). Nu vă temeți pentru mine. Toate astea nu-s decât un vis. Dacă n'ar fi vis, s'ar putea să se ia așa de nebunește după visurile unui om? Ar trebui să osândești atunci și pe un câne, care visează și latră! Și ăștia să fie judecători?!... ăștia, cari vreau să spânzără și pe un seamăn de al lor pentru o nebunie goală? (isbucnește într'un râs sgomotos).

Președintele: (cu seriozitate) Tăcere, acuza-tule! Mergi spre osânda vecinică și îndrăznești să mai râzi: îndrăznești să-ți bați joc de ochiul lui Dumnezeu... (spre judecători) Domnilor judecători, sgomotul ăsta de zurgălae se trage dintr'o amintire. Din amintiri se compune viața omului, astfel se aud spre pildă și glasurile celor scumpi ai noștri, chiar mai târziu, după moartea lor. Acuzatul aude sgomotul acesta, fiindcă trăește în el o amintire, care o ascunde în fața noastră: — Calul Grecului avea zurgălae:

Crișan: Asta nu-i drept... n'am nici o amintire!

Președintele: Tac!

Crișan (furios) N'ai dreptul să osândești pe un om după presupuneri. Trebuie să-i aduci dovezi! N'aud sgomot de zurgălae.

Președintele: D-le scriitor, te rog înseamnă,

că acuzatul se contrazice; a mărturisit odată acuma neagă mărturisirea.

Crișan (tot mai furios). Nu, n'aud nimic. (Se aude însă zgomotul de zurgălae). E sângele meu, care-mi bate 'n urechi! (Sgomotul se face mai mare). Vreau să vorbesc cu Barbu, cu ginerele meu (privind în toate părțile, cu glas ridicat). De ce nu e pe aici Barbu? (Pauză. Judecătorii se uită unul la altul. În auditoriu murmur surd. Sgomotul de zurgălai dispăre).

Președintele (serios). Acuzatele, rămâi pe lângă tăgăduială?

Crișan (tare). Da... am prea mult sânge... asta-i tot! Nu e nici o dovadă împotriva mea! E nedreptatea cea mai mare, să ții închis pe un om de omenie. Eu *pățimesc* pentru *dreptate*.

Președintele: Tăgăduiești mereu! Ei bine: Conziderând că afacerea se trăgănează de cincisprezece ani și nu e cu puțință să o descoper cu mijloace obișnuite — conziderând îndemânarea, viclenia și obrăznicia acuzatului — conziderând, că au murit martorii, cari ar fi putut aduce lumină în afacerea aceasta grea, de care se leagă onoarea curții noastre judecătorești — fiindcă omorul nu e iertat să rămână nepedepsit și fiindcă nevinovatul nu trebuie să cadă în locul celui vinovat — fiindcă descoperirea acestei fapte o să servească și pentru timpurile viitoare drept pildă, ca să înfrâneze sgârzenia și pofta de aur a celorlora, cari se cred scutiți de cursul vremii — conziderând toate acestea, *propriu* să ascultăm pe *tălmăcitorul de visuri*. Jandar! Lasă să între tălmăcitorul!

Crișan (cu voce grozavă) Protestez!... Protestez!... Visurile nu însemnează nimic!

Președintele (cu glas tare, respicat): Să între tălmăcitorul de visuri!

Crișan (bătând cu mâna pe masă): Asta-i ticăloșie! Asta-i împotriva dreptății!

Președintele: Dacă ești nevinovat, de ce ți-e așa de frică de tălmăcitor? Fiindcă-ți ci-tește în suflet! Ascultă-mă, fii liniștit, ori dacă nu, dovedești cu strigătul dtale, că te simțești vinovat.

Crișan: Vreau să-l am pe avocatul Morar; acum nu mă mai uit cât o să plătesc. Sânt liniștit, cum numai poate fi un om liniștit, pe care nu-l muștră conștiința. Nu mi-e frică de nimica; da' visurile sânt numai visuri... (strigând) De ce nu e Barbu aici? Cinstea mea e și a lui... Lăsați să-l aducă... e un om cinstit! (se întărește mereu) Barbule, te-am făcut bogat, vino și mă apără!... (Pauză. Scena se întunecă. *Crișan*, de pe pat, suspină și se mișcă. Nu se mai vede nimica, apoi se luminează din nou: *Crișan*, de pe pat, cade iarăși într'un somn adânc).

SCENA A 5-A.

Cei de mai 'nainte, *tălmăcitorul de visuri*.

Președintele: (tălmăcitorului) Șezi jos!

Tălmăcitorul: Die președinte și dlor judecători, numai la dorința dvoastră am fost silit să fiu și eu de față, că altfel m'ar fi ținut groază departe de aici.

(Va urma)

Specialist în pălării preoțești.

Cercetați marea prăvălie a lui

SOMMER JOZSEFARAD, strada principală în palatul bis. romano-catolice,
fondată la anul 1863,

unde află îndeosebi domniile preoți **pălării preoțești, pălării de tot soiul, cilindre, clac, cămeși de vară, gulere, mangete, mănuși de vară, cravate, ciorapi, bastoane, umbrele**, etc., din fabricele cele mai renumite franceze și engleze, de calitate deosebită și dela cei mai experți maeștrii, cu prețurile cele mai ieftine. Pe lângă asta on. public român va găsi în marele magazin serviciu prompt, având de conducător al prăvăliei pe un român, ca on. clienți să fie pe deplin mulțumiți. Sperând, că on. public român din loc și provincă mă va onora cu vizitele sale punându-și toată încrederea în firma prăvăliei mele, semnez cu deosebită stimă: **Sommer Jozsef.**

Specialist în pălării bărbătești.

Specialist în cilindre.

Specialist în pălării pentru copii.

Prima fabrică de
maccaroane și aluat în Ardeal**Iacob Uhl**proprietarii primei mori cu sul din Țrat
Sibiu—Nagyszeben, str. Șaguna 17.

Filiale: Saggasse nr. 30, Jungerwaldstrasse nr. 3.

Iși recomandă macaroanele și alte fabricate de aluat recunoscute ca excelente.

Tobuze pentru țigarete
de fabrica**Bardou**care sunt mai bune și mai
plăcute, se capătă la —Librăria **FRĂȚII ROTH**
ARAD, Andrassy-tér. (Vis-à-vis de Monumentul-sfânt).

Ghete de primăvara și de vară

**Ghetele de bărbați și dame
Salamander**cu renume mondial,
se capătă în colorile galbină
și neagră cu
16 coroane 50 fil.
esclusiv la mine.**WEINBERGER JÁNOS**
prăvălie de ghete de rangul I-u.
Arad, piața Andrassy nr. 20.
Comande din provincă se execută în aceeași zi.

25 (11)

Cel mai bun și mai încrezut **mijloc de curățirea și nobilitarea feței**, care se deosebește de toate mijloacele cunoscute până acum este**Serail crema a lui Rozsnyay.**

Cultivă și înmoaie pielea feței, efectul ei liniereșc împrumută feței o finețe de catifea, îndepărtează pistrii și alunite, netezește încrețiturile.

Prețul unui tub 1 cor.

Pudră Serail a lui Rozsnyay.

Se pregătește în culoare albă, roză, crem, ca toate produsele mele de Serail, constă din substanțe nevătămătoare. E foarte plăcută doamnelor pentru însușirea ei de a ascunde scăderile.

0 cutie 1 cor. 20 fil.

Săpun Serail a lui Rozsnyay.

Cu miros plăcut și durabil, înmoaie pielea.

0 bucată 70 fileri.

Pe poștă le trimite:

farmacia **Rozsnyay**

Arad, Szabadság-tér.

Comande din provincă se efectuează încă în aceeași zi.

Wällischhofstabiliment de hydrotherapie și sanatorii aranjat conform tuturor recerințelor moderne; — dietetică după sistemul lui **dr. Sahmann**; — (băi de aier, de soare, de aburi, de aier cald, de acid carbonic, de oxygen, de radium, băi medicinale, băi electrice, gimnastică, etc.)

30 minute depărtare dela Viena în regiune romantică și sănătoasă. Indicat la toate boalele nervoase și cele ale schimbului organic (neurasthenie, histerie, anemie, diabet, diatheză urică, rheumatism, boale de stomach și de intestine, etc.)

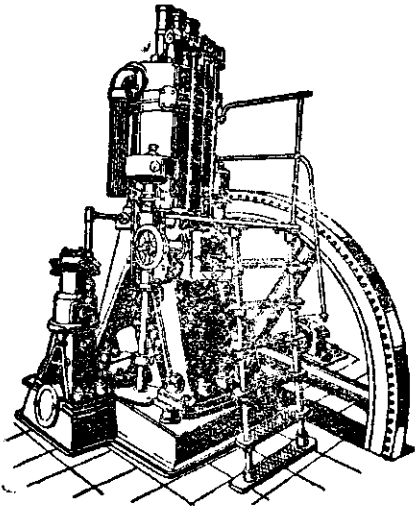
Cure de îngrășare și de slăbire. — Nu se primesc în stabiliment: boale infecțioase și boale psihice.

Posta: Maria-Enzersdorf bei Wien.

Telegr. și telefon: Wällischhof-Giesshübel bei Wien.

Cu prospecte și detalieri stă la dispoziție direcțiunea și medicul-șef al stabilimentului:

Dr. Marius Sturza.

Execuție modernă, solidă,
și reală de prima clasă,
serviciu prompt și pre-
țuri moderate.

Multe patente proprii.

380 lucrători și oficanți.
Premiat la expoziția din
București 1906 cu Grand
Prix, cea mai înaltă dis-
tincție și medalie de aur.
La expoziția regnicolară
din Cincibiserici 1907 cu
medalie de aur, la expoziția
din Sepsiszentgyörgy cu
medalie de aur.

Două fabrici proprii.

Frații Schiel

fabrică de mașini, stabiliment pentru edificare de mori, turnă-
torie de fier.

B r a ș o v .

Cea mai mare fabrică de fier din Ardeal efectuește:

stabilimente și turbine, motoare și locomobile de
uleiu brut „Coroana”, mori mânăte cu motor și
apă, stabilimente electrice, stabilimente de trans-
misiune, mașini de sămănat, pieptene de lână.

1909 Paris grand Prix.
Premiat: Presburg 1908, cu crucea de onoare cu
coroană de aur și cu medalia expoziției.
Premiat: Sibiu 1903 cu crucea de argint. Premiat: Timișoara 1908 cu medalie de aur.
Premiat: 1909 Mähr-Ostran cu premiul prim,
diploma de onoare.

Prima fabrică de brânză din Ardeal
mânăta cu electricitate.

Urmașul lui Ioan Groffner
Frideric Homm
Sibiu — Nagyszeben.

Telefon Nr. 148. • Weinanger 2—6. • Intemeiată în 1872.

Fabrică de brânză fină de oaie.

Vânzare en gros și în detail cu Ardeleni.

Brânză Grojer și Emmenthal, unt de teo.

Producție de ouă artificiale și răcoritoare.

Librăria Diecezană

Arad, Strada Deák Ferencz 33.

Asortment bogat în reevzite de scris
pentru cancelarii, hârtie albă de scris,
hârtie concept, penițe, cerneală, cre-
oane, ș. a., tipărituri pentru avocați și
socoțile bisericesti. Cărți de literatură,
pedagogie, filozofie, teatru, poezii, nu-
vele și romane, acomodată pentru bi-
bliotecile parohiale și școlare.

Reevzite bisericesti ca: Ornat, prapori, icoane,
ripide, crucei pe altar și portative, litier, potire
de bronz și argint, prășnicare, cădelnițe, can-
dele, brâne și pălării preotești, precum și toate
cărțile bisericesti.

Reevzite școlare fizicale conform artico-
lului de lege XXVII. din 1907, hartele geo-
grafice necesare în școlile populare. Ta-
blouri istorice. Registre pentru comercianți.

La cerere trimite catalogul gratis și franco.

TIPOGRAFIA DIECEZANĂ

ARAD, STR. BATTYÁNYI 2.

Asortată fiind cu cel mai
variu și mai modern ma-
terial pentru lucrări ce
ating arta tipografică, se
recomandă a execută tot
felul de tipărituri ca: Do-
cumente, liste de escompt
percepțiuni și erogațiuni,
învitări pentru petreceri.